

ایمانجمنان له دهرکردنی ئەم بلاوکراوهیه نوسینهوهی
پوی راستی روداو و یادنامهکانه، به مهبهستی سود
گهیان دن به میژوی دیرینهی گهل و نیشتمانکهمان،
بهلام بئجگه له سهروتار، ههر بابته و نوسین و
ههوالیک، که بلاو ئەکریتتهوه، سههرپهرشتیاری ئەم
بلاوکراوهیه لئی بهرپرسیار نییه.

No.23, March 2021

بلاوکراوهیهکی گشتی ئەلکترونییه، مانگی جاری دهرئهچی

ژماره 23 ی نازاری 2021

ململانی نیوان تورکیا و ئیران له سههر موسل پهرهدهسینیته

چاوئیرینی تورکیا بۆ سههر ناوچهی شهنگال له عیراق، ئالوزیهکانی
نیوان ئیران و تورکیای بریووته قوناغیکی نویوه.
دهستپیکردنی ههلمهتی سهربازی بۆ وهدهرنانی چهکداره کوردهکان له
ناوچهی شهنگالی باکوری عیراق، بووه تههوی زیاتر تیکچونی
پهیهندنیهکانی ههروبو ولات له سههر ناوچهی دهولهلمههده نه وتی
موسل، که زۆریک له تورکهکان تا ئهستاش وهک میراتیکی دهوله تی
عوسمانی لئی دهروان..
سهههتای ئەم ههفتهیه، له زاری محمد جواد زهریف وهزیری دهرهوهی
ئیران ئهوه بلاوکرایهوه که ئیران نیگهراکه له جموجولی سههر بازی
تورکیا له سوریا و عیراق و سیاسهتی تورکیاشی بهرامبهه به بهغداد
و دیمهشق به ههله ناوبردوه، به لام له لیدوانیکدا بۆ دهزگا
راگهیانندنهکانی تورکیا، بۆ 2 و 3 و 4

ئارام هیماي سرودی رهنجدهران.. ل ل

به سههرگردنهوهی هونهرمهاندان (سهروهت سهوز).. ل ل ل

به سههرگردنهوهی تیکوشهر، سهفینی مهلا قهره.. ل ل ل

مانگی نهوڕۆز،
مانگی بۆنه و
کارهساتهکان

یادنامه

کورد به درێژایی میژو مانگی 3 پره له یادهوهی کارهسات و
بۆنهکان، نهگهه ئەم یادهوهیانه خویندنهوهی بۆ بکری ئەوا
میژوی لروشمهکانی مرۆفایهتی دهکهویته ژیر پرسیارهوه، به
لوی مانگی سێ، مانگی 4 درێژکراوه و تهواوکاری پلانهکانی
مانگی 3 بوه، ههر له ههلهبجه و کۆره و جینوساید، که ههمو
ئهمانه درێژکراوهی پلانی نوژمان بوه له میژو با به تابهت
ههرهسی شوڕشی کوردی، دهبێ له خۆمان پرسیار ئایا کورد
له ئهستادا توانیوهتی ئەم مهلهفانه بهریتته ناوهنده جیهانیهکان
و مافی مرۆف و مافی پیکهوه ژبانی نهتهوهکان، ئایا
توانیوهتی ئەم مهلهفانه بکاته دیکۆمینتیکی کۆنکریتی و به
جیهان بلێ مافی مرۆف له ژیر رهحمی بهرزهوهندیه گهوههکانا
جگه له درۆیهکی ههچ تر نه، لوا جار با س کردن و
گێرانهوهی حکایهتی کارهساتهکان ههچ ناکات گهه خۆمان کاری
له سههر نهکهن، مافی مرۆف له بهرامبهه ئەم کارهساتانهدا ههچ
نیه جگه له درۆیهکی جیهانی، وهک شێرکو بیکهس دهلی :
مافی مرۆف درۆیهکی بو پۆژی له پۆژان له دهمی ههلهوهی
میژو دهوچو بۆنهکان له بهرامبهه کارهساتهکاندا، بونهته
بهرخودانی خۆسهلمینههه گهوههترین نهتهوهی بۆ دهولهتی دنیا
، نهوڕۆز و راپهڕین ئەو قوناغه بو وهلامی دنیای دایهوه، که
بلێ : پۆژی ئازادیه نهک زهبنویه ئەمی منیش وهک
گهلان مافم بۆ نیه بوچی تاوانه دیلی کس نهیم یا
پلیشاوهی ژیر ههرهس نهیم.

ویلایه‌تی موسلیش ده بیته به نیمچه سه ره‌خۆ و ده‌بیت تورکیا چاوه‌پیی دهره‌تیک بکات تا بیانخاته سه‌ر خۆی. عوسمانییه‌کان له سالێ 1918) له ژیر دهستی به ریتانایا ویلایه‌تی موسلیان دۆراند، چونکه ئیپراتۆرییه‌ته‌که یان توشی شکستیکی گه‌وره‌بوون له جه‌نگی جیهانی یه‌که‌مدا.

له به‌یاننامه‌ی سالێ 1920) ی نوای جه‌نگی نا زاکردنی تورکیا هاتوه؛ موسل ده‌که‌ویته ناو چوارچیوه‌ی سنوری نیوده‌وه‌یه‌وه، هه‌ربۆیه له کۆتاییدا تورکیا ده‌ستبه‌رداری ناواکردنی موسل بوو له په‌یماننامه‌ی سالێ 1926)، به‌لام ئه‌ویش به‌بێ به‌رامبه‌رنه‌بوو، له‌نوای سالێ 1934) هه‌وه له (10% ی ناها‌تی نه‌وتی موسل بۆ ماوه‌ی 25) سال ده‌چیته‌ گیرفانی تورکیاوه، سالێ 1986) ئه‌و به‌نده کۆتایی پێهات کاتیک سه‌رۆک وه‌زیرانی ئه‌وکاته‌ی تورکیا تورغوت نۆزال له ژیر فه‌رمانی سه‌دام حسیندا کۆتایی به‌قه‌رزه‌کان هینا.

کاتیک سالێ 1991) ویلایه‌ته‌ی یه‌که‌گرتوه‌کانی ئه‌مریکا گورزی سه‌ربازی له عێراق وه‌شاند، نۆزال په‌رۆشی هه‌لمه‌ تیک بوو بۆ زیندوکردنه‌وه‌ی خه‌ونی ویلایه‌تی موسل، ئه‌میش هه‌مان خه‌ونی سه‌رۆک وه‌زیران عدنان مه‌نده‌ره‌س هه‌بوو کاتیک سالێ 1958) عێراق ویستی له‌سه‌ر یه‌که‌گرتن هه‌بوو له‌گه‌ڵ ئوردن، مه‌نده‌ره‌س چه‌ند کاربه‌ده‌ستیکی هه‌والگری نارد بۆ موسل و که‌رکوک تا بۆچونیان تاقیبکاته‌وه‌و واشنتۆنیش ره‌زامه‌ندی بدات.

پاش په‌رۆسه‌ی ناگیرکردنی عێراق سالێ 2003) به‌راه‌رایه‌تی ئه‌مریکا، ئا‌که‌په‌هه‌وله‌کانی خسته‌گه‌ر له‌پێگای چه‌ند که‌سایه‌تیه‌کی عێراقیه‌وه‌هه‌ولیدا هه‌یمه‌نه‌ی تورکیا له‌عێراق فراوان بکات و ده‌ستی ئیر انیش له‌عێراق لاواز بکات و په‌یوه‌ندی بازرگانی له‌گه‌ڵ کوردستانی عێراق پته‌و بکات و له‌پێگه‌ی ئه‌سیل نوجه‌ی یفی پارێزگاری پێشوی موسل په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵ سونه‌کان به‌هیز بکات و چه‌ندین بۆند له‌گه‌ڵ سه‌رکرده‌ تورکمانه‌کانی عێراق بکات، به‌لام هه‌رزوو هاوبه‌شه‌کانی له‌عێراق سه‌لامانیدان که‌ تورکیا هه‌وله‌کانی نه‌زۆکه‌و وه‌کو بلقی سه‌ر ئاوه.

پالپشتی ئه‌نکه‌ره‌ بۆ سونه‌کانی عێراق ناوبانگی تورکیای له‌ناو لایه‌نه‌کانی تری عێراق له‌که‌دار کرد، کاتیک دنه‌ی گروپه‌ جیهانییه‌کانی ده‌نا بۆ لیدان له‌تورکمان و مه‌سیحی و یه‌زیدی و که‌مینه‌کانی تر له‌سالێ 2006) دا. کاتیک سالێ 2014) خه‌لکی سیقیل له‌ده‌ستی چه‌کدارانی داعش هه‌لده‌هاتن، ئا‌که‌په‌ داعشی به‌گه‌نجانی توپه‌له‌ نژی سیاسه‌تی مه‌زه‌به‌ی شیعه‌ی به‌غدا ناو ده‌برد.

کاربه‌ده‌ستیکی وه‌زاره‌تی دهره‌وه‌ی ئیران ئه‌وه‌ی ره‌تکرده‌وه‌که‌ زه‌ریف لیدوانی له‌جۆره‌ی دایته‌، هه‌رچه‌نده‌ گرژی و جیاوازییه‌کانی ئه‌م دوو ولاته‌به‌روونی له‌سه‌ر گۆره‌پانی سیاسی ناوچه‌که‌ ده‌بینریت.

له‌ناوه‌پراستی مانگی شوباتدا هیزه‌سه‌ربازییه‌کانی تورکیا مۆلگه‌و باره‌گا‌کانی پارته‌ی کریکارانی کوردستانیان له‌چپای گاره‌له‌باکوری عێراق ده‌کرده‌نامانج، له‌هه‌مان کاتیشدا سی‌لیوا له‌یه‌کینه‌کانی هه‌شده‌ی شه‌عبی که‌ ئیران پشتگیریان ده‌کات له‌شه‌نگال جینگیرکران له‌خۆرئا‌وای موسل به‌دریژی سنوری سوریا. یه‌کێکه‌له‌ فه‌رمانه‌کانی هه‌شد رایگه‌یان، جینگیرکردنی ئه‌وان له‌وی بۆ پێگیرکردن بووه‌له‌هه‌ره‌شه‌ی سه‌ربازی تورکیا.

بوونی په‌که‌که‌له‌شه‌نگال تورکیای نیگه‌ران کردوه، به‌لام حساباتی تورکیا تا موسل درێژ ده‌بیته‌وه، ئیر انیش لای خۆیه‌وه‌بۆ پێگیرکردن له‌پێش‌په‌یوه‌ی کردنی چه‌کدارانی داعش؛ ئه‌وه‌ی ویستویه‌تی به‌زیاده‌وه‌نه‌جامیداوه.

زۆریک له‌تورکه‌کان، به‌تایه‌ت پاست ره‌وه‌کان تا ئه‌ستاش موسل وه‌ک (نیشتمانی وونبوو) ته‌ماشای ده‌که‌ن و ده‌لین: له‌کاتی روخانی ده‌وله‌تی عوسمانیدا له‌ده‌ستمان چووه.

زۆریک له‌حکومه‌ته‌یه‌که‌له‌نوای یه‌که‌کانی تورکیا بۆ ماوه‌ی چه‌ندین سال ئه‌م په‌سه‌یان و روژاندوه‌بۆ مه‌رامی سیاسی خۆیان، ئه‌ستاش له‌سایه‌ی پارته‌ی داد و گه‌شه‌پیدان (ئا‌که‌په‌)، تورکیا ته‌نها گومانی لای ولاتانی عه‌ره‌بی دروست کردوه‌له‌سه‌ر ئه‌و ریکه‌وتننامه‌ی که‌بوون به‌هۆی لیکه‌لوه‌شانه‌وه‌ی ده‌وله‌تی عوسمانی و دیاریکردنی سنوری تورکیای ئه‌ستا.

ئا‌که‌په‌نیازی وایه‌له‌چوارچیوه‌ی کارگیری ده‌وله‌تی عوسمانیه‌وه‌سه‌یری موسل بکات، واته‌ویلایه‌تی موسل که‌ناوچه‌کانی موسل و که‌رکوک و سلهمانی ده‌گریته‌وه.

له‌لایه‌کی تریشه‌وه‌باکوری عێراق که‌ناوچه‌کانی سلیمانی و هه‌ولیر و نه‌وک که‌هه‌ریمی کوردستانی پێکه‌پێناوه، هه‌موو سه‌ربه‌ویلایه‌تی موسولی عوسمانی بوون.

برواش وایه‌که‌تورکیا هانی تورکمانه‌کانی که‌رکوک و ته‌له‌عه‌ف‌ریداوه‌که‌هه‌ماهه‌نگی له‌گه‌ڵ کوردنا بکه‌ن، ئه‌م جۆره‌تیروانینه‌هه‌رگیز له‌پوی سیاسیه‌وه‌نه‌خراوه‌ته‌په‌و، به‌لکو وه‌ک گریمانه‌یه‌که‌باسی لێوه‌کراوه، چونکه‌تورکیا شکسته‌پێناوه‌له‌وه‌ی پێگه‌له‌سه‌ره‌له‌دانی کوردستانیکی نیمچه‌سه‌ربه‌خۆ و خۆسه‌ر بگریته‌و پاشانیش

سەرچاوهیهکی تورکمانی له موسله وه به ئه لمونیتته ری راگه یاندوه، تورکمانه شیعهکان و یهزیدیهکان و کهمینهکانی تری ناوچهکه، رۆلی ههشدی شهعبی بهرز دهنرخینن، ئەمەش وادهکات ئێران زیاتر بوون و کاریگهری خۆی بسهپینیت و به نوای پرۆژه ئابورییهکانی خۆیدا بپروات له شارهکه.

زۆریک له تورکیا پنیانوايه ههشدی شه عبی و هیزکانی پاراستنی شهنگال دهست و پیتی پهکهکه و ئێران. ههولێر نیگهرا نه له وهی که بهغدا و تاران به ئەنقهست پهکهکهیان له شه نگال جیگیرکردوه بۆ ئه وهی جاریکی تر پیشمه رگه نهگهپیتته وه ناوچه جیناکۆکی لهسه رکان .

له پروانگهی ئێرانوه، هیلهکانی پشتیوانی ناوخۆیی به های ریگای موسل - شهنگال بۆ سنوری عێراق و سوریا زیاد دهکات. له ئهستا دهرواجهی سنوری رهبیعه بۆ باکوری شهنگال که داعش بهکاریدههینا بۆ پهپینهوه بۆ سوریا؛ له لایه ن هیزهکانی سهر به ههشدی شه عبی و هیزه عێراقیهکانهوه کۆنترۆل کراوه ، له به ری سوریا شه وه هه ر یوو ناوچهکه له لایه ن هیزهکانی سوپای دیموکرات به پالپشتی ئه مریکا کۆنترۆل کراون.

به هه ر حال ئهستا ئێران جموجولێکی ئازادانهی لهسه ر سنور نیه ، هه رچۆنیک بیت کار بۆ داهاتوی دهکات.

دهرواجهی ئەلقهیم له شاری ئەنبار خالی ئێران به بۆ چونه ناو سوریا، هه رچهنده گروپهکانی سهر به ئێران له ناوچهکه دا جموجولیان هه یه ، بهلام ئاسان و له بلرنیه بۆیان ، چونکه له ههردولاوه کراوهیه به رپی سوننهکاندا.

تهرازوی هیز ئهستا له موسل له بهرژه وهندی ئێراندايه، بهلام هیشتا له نیوهی ئه و ریگایه دایه که تورکیا لهسه ری خزا، تورپهیی سوننه کان لهگه ل ملیشیا شیعهکان له موسل به ردهامی هه یه لهسه ر دهسه لات، ناکۆکی تایفی و گهندهلی ری له بوژانه وه وه به رهو پیشچونی شاره که دهگریت .

تۆ بلی ئه نقه ره په ندی له هه له کانی پیشوی وه رگرتییت؟ تورپه یی تورکمانه شیعه کان وهک خۆی ماوه ته وه و چاره سه ر نه بووه. له کاتیکدا هه ندیک له سه رکرده سوننهکان که تورکیا به ئاسانی دهستی پنیان رادهگه شت، ئهستا یان پالیانداوه به ئێران وه یان ئهستا له به ره ی سعودیه و ئه راتن.

دهستیوه رانی ناو به ناوی ئەمریکا دهسه لاتی ئێرانی سنوردار کردوه و تهورکی اش دهسته وسپان وه ستاوه، ئه و چالاکیه هاوبه شانیه

به لام زۆری نه برد کونسولخانه ی تورکیا له موسل که وته دهست چه کداره جیهادیه کان و (49) کهسیان لنگرتن له ناویاندا سه رکونسوله که یان بۆ ماوه ی سی مانگ به بارمه گرت.

هاوکات تورکمانه کانیش که تورکیا به هاوپه یمانی خۆی ده زانین پارچه پارچه بوون و تورکمانه شیعه کان په یوه ندی خۆیان له گه ل عه ربه شیعهکان پته و کربوو پالیاندا به ئێران وه.

له گه مه ی رزگارکردنی شاری موسلدا، سوپای تورکیا له که مپی به عشیقه له نزیک موسل جیگیرکران بۆ مه شقدان له چه کدارانی ههشدی وه ته نی سهر به نوجه یفی به ئومیدی به شداری کردنیان له رزگارکردنی شاره که نا، له هه مان کاتیشدا تورکیا زۆر به توندی دژی به شداری کردنی چه کدارانی ههشدی شه عبی بوو.

ناژانسه کانی هه والی تورکیا ههشدی شه عبیان به ئه رهابییه شیعهکان وه سف ده کرد، ره جه ب ته ییب ئه ردوغانیش هه میشه جه ختی له سه ر ئه وه ده کردوه که ته نها عه ربه ی سونه و تورکمان و کوربی سوننه له موسلدا به میننه وه کاتیک شاره که نا زاد کرا، له کۆتاییدا تورکیا له مه شدا مایه پوچ بوو که ده یووست به به کاره ی نانی ههشدی وه ته نی هه یمه نه ی خۆی له موسلدا بسه پینیت.

له ئه ستادا تورکیا له هه ولی ئه وه دایه له ریگه ی ئه و قه واره گشتیانه ی که خه ریکی کاری مرۆیین بگه رپته وه موسل، به لام هیشتا کونسولخانه که ی نه کردوه ته وه هه رچهنده باله خاره یه کی به کری گرتوه و لپی نویسه (کونسولخانه ی گشتی).

به غدا ره زامه ندی نیشانداهه بۆ کردنه وه ی کونسولخانه ی تورکیا له موسل، هه رچهنده ئه و لایه نانه ی دژی تورکیان پینداگری ده که ن له سه ر نه کردنه وه ی.

فرۆکه ی هیزهکانی هاوپه یمانان له هیز شه کانی بۆ سه ر چه کدارانی داعش له سال ی (2016) دا کونسولخانه ی پیشوی تورکیایان وێران کرد.

له ئه ستادا ته نها ناوه ندیکی پیندانی قیزای تورکیا له موسلدا هه یه ئه ویش ئه نقه ره خۆی ره زامه ندی پینداوه.

به پێچه وانه وه ئێران توانیوه تی له ریگه ی ههشدی شه عبی و هاوپه یمانه کانی وه ده سه لاتی زۆری به سه ر موسلدا هه بیت که له نوای نازا کردنی شاره که وه له وێ جیگیربون.

هیزهکانی ههشدی شه عبی له گه ل مه سیحیه کان و گروپه سوننه کان هه ماهه نگن له گه ل یه کینه کانی پاراستنی شه نگال که گروپینکی یه زیدین و په که که دروستی کردوون بۆ پاراستنی شه نگال.

ههیت، به لām تورکیا پیوستی به سیاستی تیکی گشتگیر هه یه تا بهر بهستی شیعه تییه رینیت، تائستا نه وهی دهینریت شکستی سیاستی تورکیا پیشان دهات.

سه چاوه: ئەلمۆنیتۆر

نوسینی: فهیم تاستکین

وهرگێرانی: بیجیتال میدیای (KNN)

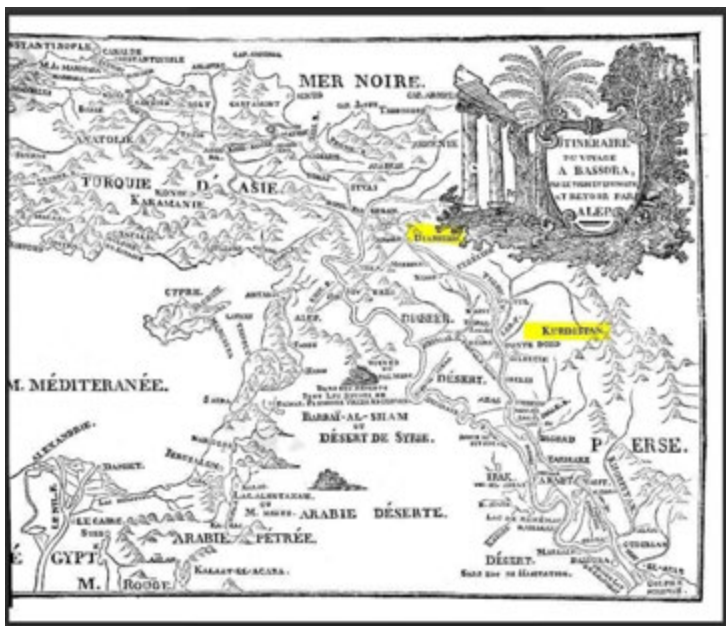
ئەمریکا و ئێران دەیکه ن هه موو جارێک له بهرژه وهندی ئه مریکا ناشکیته وه، به پێی ریکه وتنامه ی شهنگال که ئه مریکا پشتگیری لێ دهکات و ههولێر و بهغداد ئهزایان له سه ر کردوه، هه زه کانی فیدرالی عێراق جیگای هه زه کانی چه شدی شه عبی و هه زه کانی پاراستنی شهنگال دهگر نه وه، به لām له وکاته وه هه زه کانی چه شدی شه عبی بونی خۆیان له ناوچه که دا سه لماندوه وه دهسه لاتی خۆیان پیشانداده.

له وانه یه سونه کانی موسل مه لیان به لای هاوکاری کردنی تورکیا وه

دهروازه یه که بو ئاشنابوون به خود . ئاشنابوون به خودیش سه ره تابه که بو بونیادنا نه وه ی که سایه تی تاکی کوردی .
 ئەم نه خشه یه له لاپه ره ٣١١ کتیبی Voyage de Constantinople à Bassora en 1781
 Parle Tigreetl'Euphrate ئومید ده کم که سیک ئەم کتیبه

وهرگێرته سه ر زمانی کوردی.

د. ئارام ره فعه ت

به دهستی خۆم نیه وه ئالا له دیوانی خ-ودا لکوردم

له ناو شیخ و بهگ و میر و مه لا و شاه و گه دا کوردم

ته ماشای گه وه هری من که ی، ده زانی ئاشکرا کوردم

به کوردی بووم و خولقاوم و هه تا رۆژی جه زا کوردم

قانع

کوردستان له ساڵی ١٧٨١

دۆمینکو سه ستینی له ساڵی ١٧٨١ له سه ر بنه مای گه شتیکی له قوسته نته نییه وه بو به سرا نوسیوییه تی

◆ دۆمینکو له ١٧٨١، واته ٢٤٠ ساڵ له مه وه بهر به کوردستاندا

تیپه ری دۆمینکو گه شته که ی به دیجله و فوراتدا کردوه و به زۆربه ی شار و دێهاته کانی کوردستاندا تیپه ریوه . کتیبه که ی نزیکه ی ٣٣٠ لاپه ریه و زیاتر له ٩٠ جار باسی کوردی تیدایه . هه لبه ت باسه کان گێرانه وه ی سه رگوزشته ی گه شته که یه تی و له ریی کتیبه که وه ده توانین له دۆخی ئابوری و کۆمه لایه تی ئه و سه رده م ئاشنا بین.

◆ کوردستان له سه ر نه خشه که دایه دۆمینکو کتیبه که ی به زمانی

فه ره نسێ نوسیوه و چه مکێ "کوردستان" ی به کار هیناوه که هه م وهک چه مک و هه م وهک جوگرافیا هاوتای کوردستانی ئه ستایه .

◆ سه رده می میرنشینه کان بوو بایه خێ ئەم کتیبه له وه دایه له کاتیکدا نوسراوه که هیشتا له کوردستاندا سیسته می میرنشینی هه بوو و

واته عوسمانی و قاجاره کانی حاکی راسته وخۆ ی کوردستان نه بوون. شیخ ره زا گوته نی "سوله یمانی دارولمولکی بابان بوو."

◆ بوونی کورد تا شاره کانی سیفاس و توقات له قولایی ئه ستای تورکیا بووه به گویره ی کتیبه که بوونی کورد له شاری سیفاسی

تورکیا وه ده ست پیده کات. من سه سال له ئەماسیای نزیک سیفاس ژیاوم و به ناخه وه له ئه ستادا کورد ئاساریکی وای له و ناوچه یه دا نه ماوه . هه رچه ند به شیکی بهرچاوی تورکه کانی ئەماسیا نه و کوربانه یبوون که له بیسته کانی سه ده ی رابردوو ده ولته تی تورک کۆچی زۆره ملی پیکرین و له ناو تورکدا ئەسیمیله ی کردن.

◆ سه رینه وه ی نه ته وه یه ک به سه رینه وه ی میژوه که ی ده ست پیده کات گه وره ترین گرفتی تاکی کورد نه وه یه ئاشنا نییه به خود، تاکیکی

نامۆ به خود تاکیکی که سایه تی تیکشکاوه . ئاشنابوون به میژوو

رهشهبای ژههرو ئهفاله

تراژیدیای ههلهبجه له میدیاکانی جیهان دا

عه بوللا کریم محمود

نوای کاتژمیر 11 ی پاش نیوهرووی 3/16 1988 فرۆکه جهنگییهکانی عیراق شای ههلهبجه و دهوروبهریان نومی ههرووی ژههرو کیمیایی کرد . ههزارهها کهس له کۆلان و شهقام و گهرهک و ریگاو بانهکان و حهشارگه و ژیر زهمینهکان و قهراغ شاردا خنکان . ئهم تراژیدیاییه له چاوی کامیرای فۆتوو قیدوی کهنالێکانی کۆماری ئیسلامی ئیران و زۆر له ولاتیانی تو خرایه روو .

ئهوێ مایه تیرامان و پرسپاریکی بی وهلامه ، دادگای نیودهولهتی وریکخراوی مافی مرۆف و ههموو ئهو دهولهتانهی که چهندان ههوال وراپورته ههوال و ریپورتاژی روژنامه نویسان له سهر ئهم تراژیدیاییه ی ههلهبجه به وینهی فۆتۆگراف و کامیرای قیدیویهوه تۆمار کرد .

بهلام به هیچ جوریک رژیمی عیراق و سهدام نهخرانه نیو فشاری نیو دهولهتییهوه ، هیچ ههلوئستیکیان بهرامبهر به سهدام ..نه نواند که له ئاستی قهبارهی تاوانه پرله مهرگهساته که دا بیته ، ا ئهو کاتهی که عیراق پهلاماری کویتهی ناو داگیری کرد ، ئهمجا ولاتیانی هاوپهیمان ئابلۆقهی ئابوریان خسته سهر عیراق و سوپای ولاتیانی هاوپهیمان ، سوپای عیراق یان

تیگ شکاند و دهریان پهراپاند و په رته وازهیان کرد .

به پی ی ئهم ههوالانهی خوارهوه که له کهنالێ جیا جیاکانی جیهان دا بلاو کراونهوه .

ههموو ئهو روژنامه نوس و کامیرامانا نهی که سهردانی مهیدانی ههلهبجیهان کربوه توشی تیرامان بوون . ههیه که یان به نوای ناماژیه کدا گهراون بو ئهوێ بتوانن به چهند وشهیهک ئهو دیمه نه سامناکانه ی تراژیدیای مهرگی بهکۆمهلی ئهو شاره تۆمار بکهن ... به چاوی خویان و کامیراکیان بینیان .

با لیژوهه پروانینه (مههرگه ساتی ههلهبجه و کامیرای روژنامه نوسان که له (ره شهبای ژههرو) دا بلاو کراوتهوه

+ بهریتانیا : ژمارهیهکی زۆری خه لکی ههلهبجه کوزراون ،

ئهو نهی ئهو تاوانه یان کربوه عیراقییهکان بوون .

+ ئیتالیا: ئاسه واری سهر جهسته ی قوربانیهکان . ئهو دهخنه روو که هاوالاتیانی ههلهبجه به گازی (ئیریت و سیانور) کوشتنده گیانیا ن سپاروه .

+ فه رهنسا: ئهو بریاره سه دام حسین ی سه روکی عیراق ده ریکرد بو بۆردومان کردنی کوردهکان و ولاته که ی به پی پیوه ره ی مافه نیو دهوله تییهکان به تاوانی جهنگ دادهنریت .

به غداد هیچ ریزیکی بو ریکه وتنهکانی جنیف دانه ناوه .

+ ئه لمانیا : له سه رتهای جهنگی جیهانی یه که مه وه تا ئه مرۆ . له هیچ شوینیکی دنیا دا ئهم شیوه وه حشی گه ریبه نه بینراوه چه کی کیمیایی به کار به یئریت له سهر ئهو بنه مایه ی که ری کخراوه مرۆف بوسته کان ناشکرایان کربوهه .

هیزهکانی سوپای عیراق به چه کی کیمیایی (200) گوندی کورده ستانیا ن خاپور کربوهه .

+ به لجیکا: ئهو قه سابخانه به کۆمه له ی له لایهن عیراقه وه به چه کی کیمیایی له هه له بجه به رپا کرا ، دووباره کردنه وه ی ئهو پرۆسه یه یه که نازییهکان له ژووره ناخراوهکان دا ئه نجامیان دا ، ئهو کۆمپانیایه ی ئهو ژههره کیمیایی به رههم هیناوه هه ر له عیراق دا کار دهکن .

+ سوپسرا: عیراق له لایهن ری کخراوی نه ته وه یه کگرتوه کانه وه ئیانه کرا ،

له سهر به کارهینانی جه کی کیمیایی به لام ئهم ئیانه یه نه بووه هو ی ئهو ی که عیراق جارگی تر ئهم جه کانه به کار نه هینیت .

+ هو له نده: عیراق جارگی تر چه کی کیمیایی (خه رده ل و ده مارو سیانیدی) به رامبه ر به خه لکی بی گونا به کار هینا .

سه رچاوه ی ئهم بابته کتیبی

(رهشهبای ژههرو ئهفاله) له لاپه ره (84- 89)

شاسوار به ستراتژیکی نویوه .دهیویست رهوتی رهنجده رانی کوردستان له زنجیره ههله ی سه رکرده کوردهکانی میژووی دوورو نزیک دوور بخاته وه بو ئه وهی جاریکی تر نه بن به پاشکوی بهشیک له ناگیرکه رانی نیشتمان..

ئهو دهیویست سنووریک بو ئهو زنجیره ههله میژوویانه ی کورد له جوغرافیای نیشتمانه سهبراووهکنا دابنیت .. بو ئه وهی شوپشی نوئ وهک ئه مارهتهکانی زوو نه بن به پاشکوی سیستمی دهسه لاتی ئیسلامگه ری سونه ی دهوله تی عوسمانی و سیستمی دهسه لاتی ئیسلامگه ری شیعهی فارسی دهوله تی سهفهوی.

ئهو دهیویست ئاراسته ئهوپاشکویهتییهی ئهوسا .. له ئهستا نا و له ئایندهدا چند باره نهبنهوه وهک ئهستا ی ههروو حیزبه سه رهکی یهکهی کوردستان به جوړیکی ترهپه ئه م سهردهمه ی ئهستا .. دوا ی راهه رین و دوا ی گوړانکاری 2003 4/9 . نه مانی سیستمی دهسه لاتی سهدام ، ههروو حیزبه که ..پاشکوی ئیران و تورکیان.

سترائیژی بیرو نوئ ی ئارام به ئاراسته ی شوپشی نوئ بهو جوړه بوو ، که سیستمی عهقلی خهلهکی و ئاینی، له ناو خه باتی رزگاری خوازی نوئ ی کوردا رۆلی سه رهکی و سه رکردایه تی نه بیته ..بو ئه وهی جاریکی ترکوورد رووبه روی ههله ی سیاسی گه وره و تیک شکان و ههرهس نهبنهوه.

ئارام بهتهنیا بی پشت و پهنا ، دهیویست کۆمهلهی مارکسی لینینی کوردستان ، دوور بیته له مهزاجی عهقلی داخراوی مه لایی و جه لالی و گرئ ئالۆزهکانی ..ههله گه ورهکانی ئه و دووباله که پر بوو له توندو تیژی و مملانی شخسی و شه ری خۆکوژی و سپینه وهی یهکتی .. نه مانی ئه منی قه ومی له کوردستان و دهره ت نان به نوژمنانی کورد ، بو دروست کردنی لهشکریک له جاش و خائین و جاسوس.

ئارام له ماوهیهکی ته مهنی کهم دا .. دوا ی ههرهس وهک پارتیزانیک له ناو جهرگه ی شار و له پیشمه رگیه تی له شاخ ، رهوتی شوپشی به ئه زمونیکی نوئ و سترا تیژیکی نوئ ئاراسته دهکرد ..بو ئه وهی سه رهک خه ل و پیشه و ئاینیهکان رۆلی سه رهکی نه بین ..بو ئه وهی کورد جاریکی تر روو به رووی تراژیدیایه کی ترنه بیته وه ..سییه روپاشکوی ههچکام له ناگیر که رانی کوردستان نه بن ..خواه ن ئه منی قه ومی و خا وهنی وتاریی نه ته وهی بین ..گه نجه به هه لۆیستهکان سه بیرو نوئ وه رۆلی و توازای خۆیان

ئارام هیما ی سروودی رهنجدهران

عه بدوللا کهریم مه محمود

ئارام ..شوړه سواری پیشهنگی هیماو .. رهنج و ماندووبوونی بی سنوور ..هیما ی بیرو نوئ ..کرداری نوئ ..هه لۆیستی نوئ ..تیرا ویننی نوئ ..پیشمه رگه و سه رکرده ی بی پشت و په نای .. بلیسه ی هه لگیسانی شوپشی نوئ ..دووور له گیان و رۆحی نه رجسیه تی سه رکرده کلاسیکیه کانی رهوتی خه باتی رزگاری خوازی کورد ..دووور له عهقلی مهزاجی هه لپه ی په له ی شپه زه یی هه ندیک له سه رکردهکان که به تیرا ویننی میکافیلی بو گه یشتن به دهسه لات ..په نا بو دهیان دروو .. فیلی رهنگا و رهنگ و ته له که ده بن ..هه مووخه بات و .. سیناریۆکانیان بو بهر ژه وهندی خویان و خانه واده و بنه ماله کانیان ده خه نه گه ..ده ریایه ک خوینی شه هیدان به هه دهر ده بن.

کۆمه له له سه رهتای نامه زانندی یه وه رهوتی بیرو باوه ری مارکسیزم – لینینزم بوو بیرو باوه ری ماوتسی تۆنگ بوو ..له و سه رده مه دا به جوړیک له ژیر کاریگه ری بیرو باوه ری ماوتسی تۆنگ نا بوون ..ماوتسی تۆنگ-یان به مارکس و لینین ته ماشا ده کرد بیان دهوترا (ماوی).

ئارام –ی سه رکرده به تیرا ویننی نویوه ، یه کهم کهس بوو به جوړه ته وه ئه و تیرا ویننه ی ئاوا خسته روو ، (که ماوتسی تۆنگ) نه دامه زینه ری فه لسه فه و تیوری مارکسیزمه و ..نه دا هینه ری تیوری تازه یه له فه لسه فه ی مارکسیزم ..

1955-1956 مه‌لیحه‌خانی خوشکی ده‌کریت به ماموستا له ماوه ت . شاسوار-یش له پۆلی سینه‌م له قوتابخانه‌ی غازی یه‌وه ده‌گوێزریته‌وه بۆ قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی له ماوه‌ت له گه‌ل مه‌لیحه‌خانی خوشکی دا پیکه‌ وه ده‌ژین له‌سالی 1958 شاسوارچه‌ لال ده‌بیته‌ به‌ هاوێری ی ئاوات عه‌بدول غه‌فور .

عه‌بدولغه‌ فوری، باوکی ئاوات مه‌ ئه‌وری مه‌رکه‌ زی ماوه‌ ت بوو . تایه‌مه‌ندی هه‌یمی و زیره‌کی له‌ راده‌به‌ده‌ری شاسوار . له‌ ناو قوتابیانی قوتابخانه‌ ی ماوه‌ ت . ده‌بیته‌ مایه‌ ی تیژامانی قوتابیانی و . ماموستاکانی .

وه‌زیره‌ خانی خوشکی دووسال له‌ شاسوار گه‌وره‌تر بوو . له‌ پۆلی پینچه‌ می سه‌ ره‌تایی له‌ قوتابخانه‌ ی عیراقیه‌ ی کچان بوو . گواسته‌وه‌ی شاسوار له‌ سلیمانی یه‌وه‌ بۆ ماوه‌ ت . داپران و . دووریه‌که‌ی شاسوار کاریگه‌ری یه‌ کی زۆر نامویی له‌ ناخ و ده‌رونی وه‌زیره‌خان دورست کردووه‌ . هه‌میشه‌ وای هه‌ست ده‌کرد . به‌شیک له‌ پۆلی ون کردووه‌ . دوا‌ی ئه‌وه‌ مه‌لیحه‌ خان له‌ قوتابخانه‌ ی ماوه‌ تی سه‌ره‌تایی یه‌وه‌ ده‌گوێزریته‌وه‌ بۆ قوتابخانه‌ ی چوارتای سه‌ ره‌تایی شاسوار-یش ده‌گوێزریته‌وه‌ بۆ قوتابخانه‌ ی چوارتاشاسوار له‌سالی خویندنی 1958-1959 له‌ پۆلی شه‌شه‌می سه‌ره‌تای له‌ گه‌ل فازیلی مه‌لامه‌حمود ده‌بن به‌ هاوێری و زۆربه‌ ی کاته‌ کان له‌ قوتابخانه‌ و له‌ چوارتا پیکه‌وه‌ بوون .

ئه‌وساله‌ شاسوار پۆلی شه‌شه‌می له‌ چوارتای ته‌واو کردووه‌ . له‌ سالی 1959 مه‌لیحه‌خانی خوشکی له‌ دارلمعلمین وه‌رده‌گیڕیت ، شاسواریش له‌ گه‌ لێ دا ده‌گه‌رپه‌ته‌ وه‌ بۆ سلیمانی ، له‌سالی خویندنی 1959-1960 له‌ پۆلی یه‌که‌می ناوه‌ندی له‌ ئاماده‌یی سلیمانی ده‌خوینیت ، له‌ به‌ر ئه‌وه‌ی ئاستی ژیری وتوانای له‌ پله‌یه‌کی بالا بووه‌ هه‌مووسالیک به‌ نمره‌ی به‌رز . قۆناغه‌کانی خویندنی ته‌واو کردووه‌ سالی 1963-1964 قۆناغی خویندنی ئاماده‌یی به‌ نمره‌ی باش ته‌واو کردووه‌ .

ئازام په‌یوه‌ندییه‌کی زۆر به‌هیزی له‌ گه‌ل خاله‌ شه‌هاب-ی شیخ نوری نا هه‌بوویه‌ کتریان زۆر خو‌ش ده‌ویست . هاوێری نزیکی دارۆی شیخ نوری بوو . له‌سالی 1970 له‌ سه‌ ره‌تای نامه‌زاندنی (کۆمه‌له‌ ی مارکسی لیڤنی کوردستان) ، ئازام له‌ ریگه‌ ی خاله‌ شه‌هاب-ه‌وه‌ له‌ به‌غداد بوو به‌ کۆمه‌له‌ ، وه‌ک کادریکی خاوه‌ن ئه‌ زمون و . خاوه‌ن مه‌عریفیه‌ کی زانستی قول و به‌ ربلابو بوو رۆلی دیاری له‌ ریکخسته‌نه‌ کانی به‌غدا و . سلیمانی و . سه‌ راپا نیشتمان و ده‌ره‌وه‌ بینوووه‌ .

بینن . سه‌ رکرده‌ی نه‌رجسی تۆتالیتار سه‌ ره‌ه‌له‌نات ، به‌ عه‌ قلی سه‌ رکرده‌یه‌تی به‌کۆمه‌ل ره‌وتی خه‌باتی پژگاری خوازی کورد رۆلی خۆی بینن . شاسواریکی هه‌یم و ئازام و . خاکی . له‌ ناو ته‌ م و مژی نه‌و مملانی دا بی پشت و په‌نا یه‌ . له‌ جوغرافیایه‌ کی دیاری کراوی سنووری بازیان و قه‌رداغ . له‌ وه‌لومه‌رچه‌ ئالۆزو دژوارانه‌ی دوا‌ی هه‌ره‌س ، بوو به‌ سه‌رووی رۆی خه‌بات ، بوو به‌ وێردی سه‌رزمانی خه‌لکی گوندو شارو و پێشمه‌رگه‌و . سه‌راپای نیشتمان . شاسوار جه‌لال که‌سایه‌تیه‌کی خاکی . زیره‌ک . راستگۆ . خاوه‌ن بیر بۆچونیه‌کی هزری وردو قول .

له‌ کاتی گه‌تۆگۆ لیدوان دا به‌ هه‌یمی ده‌واو گوئی ی له‌ راپوچونی جیاوازی به‌رامبه‌ره‌که‌ی ده‌گرت ، ریزی بۆچونه‌ جیا جیاکانی کانی ده‌گرت ، به‌به‌لگه‌ وه‌ قسه‌ ی ده‌کرد ، یه‌ کیک له‌ تایه‌مه‌ندییه‌ کانی که‌سایه‌تی به‌هیزی ئازام . شیوه‌ی قه‌ناعه‌ت کردنی لۆژیکانه‌ی بوو . به‌ به‌رامبه‌ره‌که‌ی .

رۆژنامه‌ نویکی خاوه‌ن هه‌لوێست بوو . نووسه‌ ریکی وردو به‌سه‌لیقه‌ بوو . به‌ راشکاوانه‌ بی سل کردنه‌وه‌ راپو بۆچونه‌کانی خۆی به‌ جوهره‌ته‌وه‌ ده‌خسته‌ روو ، له‌ نووسینی ستونی رۆژنامه‌وانی نا . به‌ ته‌کنیکی رۆژنامه‌وانی نوێ ، له‌ بواره‌ جیا جیاکان دا . ده‌یان بابته‌تی به‌ پیزی بلاو کردووه‌ته‌وه‌ ، بووه‌ مایه‌ی مشت و مپ له‌ لایه‌ن سیاسه‌ت مه‌ داران و خوینه‌ری ئاسایی ، کاریگه‌ری وای له‌سه‌ر خوینه‌ ره‌کانی دروست کرد وه‌ ، ناوینیشانی ستونه‌کانی و . نووسینه‌کانیان . له‌ بیر نه‌چینه‌وه‌ ، ئه‌مه‌ش یه‌کیکه‌ له‌ نیشانه‌کانی سه‌رکه‌وتنی رۆژنامه‌وانی ، به‌ پینچه‌وانه‌ی ئه‌وه‌ ئه‌نشا نوسانه‌ی . که‌ هه‌موو رۆژی لاپه‌ره‌ی رۆژنامه‌کان داگیر ده‌کهن به‌لام نووسینه‌کانیان . ئی‌نشایه‌کی ساروسره‌ . هه‌یج کاریگه‌رییه‌کی له‌سه‌ر خوینه‌ری نییه‌ . نووسینه‌کی مردووه‌ .

شاسوار جه‌لال سه‌عید غه‌نی ناسراو به‌ (ئازام) له‌ مانگی تشرینی دووه‌می 1947 له‌ گه‌ ره‌کی حاجی حان له‌ سلیمانی له‌ دایک بوه‌ ئاستی بژیوی خانه‌واده‌که‌ یان مام ناوه‌ند بووه‌ . ببه‌ماله‌که‌ یان ده‌گه‌رپه‌ته‌وه‌ بۆسه‌ر شیخانی به‌رزجه‌ شاسوارو . وه‌زیره‌خان هه‌ر له‌ منداییه‌وه‌ . جگه‌ له‌ وه‌ی خوشک و برا بوون . له‌ باوه‌شی خیزانیکدا په‌روه‌رده‌بوون . وه‌ک دوو هاوێری هۆگری یه‌ک بوون . پیکه‌وه‌ یاری یان کر دوه‌ و . کاته‌کانیانی ژیا‌نیان به‌رپێ کردووه‌ .

له‌ 20/9/1953 شاسوارجه‌لال له‌ پۆلی یه‌که‌می قوتابخانه‌ ی غازی سه‌ره‌تایی کوران به‌رده‌وام ده‌بیته‌ له‌سه‌ر خویندن ، له‌ سالی خویندنی

فهلستین.. دهریان دهکرد ..گۆفاری (الصین الجدید) له و گۆفارانه بوون .

ئهوهی مایهی تیرامانه حیلمی عهلی شریف وهاورپیکانی له 1968 - 1970 له رۆژنامهی النور له بهغداد . له 1970-1974 له رۆژنامه ی هاوکاری له بهغداد رۆلی دیاریان ههبوو

بۆ بنیات نان بۆ دروستکردنی ریکخراویکی کوردی مارکسی لینینی کوردستانی و. ههر لهو سهردهمهش دا زهوشیروان مستهفا ئهمین ..و شازاد سائپ و.. مهحمودی مهلا عیزهت و هاورپیکانی ..له گۆفاری رزگاری له سلیمانی نا رۆلی سه رهکی و بنه رتهی یان بینی بۆ سه رهه لدانى کۆمه له.

ئا رام له سالى 1970-هوه له سه رتهای ئه و زهمه نه نژواریانه ی ئه زمونی سه ره لدانى .. کۆمه لهی مارکسی لینینی کوردستان ..وهک گه نچیکى 23سال خاوه ن مه عریفه یه کی قول و.. به ربلوو.. به هه لۆیستیکى بالآوه ..به ئه راده یه کی پۆلآینه وه .. هه نگاوی نوئى نا . تا بووبه و (ئارام)-ه ی سه رکرده ی ره نجه ده ران.

هواى به یانی ریکه وتن نامه ی 11-ی ئا زاری 1970 نیوان مه لا مسته فاو.. سه نام حسین له سالى 1971 بالى مه لامسته فاو ..مهکته بی سیاسی پارتی یه کیان گرته وه ئارام بووبه ئه ندامی سکرتاریه تی یه کیتی لاوانی دیموکراتی کوردستان به پرسی یه کیتی لاوانی دیموکراتی کوردستان لقی بهغداد .. له بهغداد.

له 1972 له به پرسی لقی لاوانی دیموکراتی کوردستان لقی بهغداد- هوه. گوئزرایه وه بو به پرسی به شی روناکییری وراگه یاندنی سکرتاریه تی لاوانی دیموکراتی کوردستان . له سالى 1972 جاریکى تر له بهغداد وه رووی کرده مۆسکۆ .بۆ ئه وی (سواره ئه مین ی) ..برازایان به یه کجاری لئ نانه بریت خاتوو (لیدیا ئیقاتوفا) ی خواست ..بوو به هاوسه ری.

ئارام په یوه ندییه کی زۆر به هیزی له گه ل حیلمی عه لی شه ریف نا هه بوو. له سالى 1972 نا له رۆژنامه ی ها وکاری وهک نووسه رو رۆژنامه نووس دامه زراوه. گۆشه یه کی هه فتانه ی به ناویشانی (هه ر هه فته ی باسیک). هه بوو. هه فته ی جاریک ستنوویکی رۆژنامه وانی ده نوسی..جگه له وهی ده یان بابه تی به ناوی (سواره وه) وه ره گێراوته سه ر زمانى کوردی و بلآوی کردوه ته وه.

حیلمی عه لی شه ریف هکیک بووله روناکییرو سیاسه تمه داره خاوه ن ئه زمونه بالآ به هه لۆیسته کانی کورد .. نووسه و.. توئژه رو ..رۆژنامه نووسیکی به توانا وکارا بووبه پرۆبه ره سه ر نووسه ری هاوکاری بوو. ئه وسه رده مه هاوکاری رۆلی گرنگ و بالآی هه بووبۆ بلآوکردنه وهی بابه تی سیاسی و..خه باتی جیهان و.. به ره مه ی ئه ده بی و..ره خه خه لک به په رۆشه وه رۆژنامه که یان ده کړی .. ده یانخوینده وه.

له سه رده می حیلمی عه لی شه ریف دا ئه م نووسه رو رۆژنامه نوسه دیاره به توانایانه نوسین و بابه تی رۆژنه مه وانی و وه رگێران-یان له رۆژنامه ی هاوکاری نا بلآو ده کرده وه

شاسوار جه لال (ئارام) فوئاد قه رده اغی فازیل مه لا مه حمودفه همی قه رده اغی سه ره به ست بامه رنی به کرحسین .عه بدولره حمان حاجی سعید.. له وسه رده مه د ازۆر کتیب وگۆفاره ده گمه نه کان له ده ره وه ده ی عیراق -ه وه ده هاتنه ناوعیراق . وهک کتیه کانی (مارکس ..انجلس ..لینین ..ماوتیستونگ ..کیمل سونگ ..جیفا را ..) له و سه رده مانه دا (گۆفاری - الهدف) که به ره ی رزگاریخ-وازی

لهو کۆنگرانه نا وهکو کادریکی به توانای خاوه ن فکری سیاسی خاوه ن راو بۆچونی دیارو تاییه تمهندی خۆی بووه له سه زۆرله رووداو باسهکان راو بۆچونی لۆژیکانه ی خۆی هه بووه . به هیچ جوریک .. هیچ جوره سازشیکه نه کردوه . به و په ری تواناوه به زمانیکه دبلۆماسی یانه ی بههیزهوه . هه موو ئه و خاله ستراتیژانه ی که پێویست بوو .. به زمانیکه پاراو خستویهته روو

له سالی 1969 له کۆنگره ی سه راپا یه کیتی قوتابیانی عیراق نا به شداری کرد له سه ره به ی هیئانی خواست و ماف و .. خونی یه کیتی قوتابیانی کوردستان ، له ناو هۆلی کۆنگره نا روو به روو ی سه رانی حیزبی به عس له یه کیتی نیشتمانی قوتابیانی عیراق وه ستایه وه . له گه ل هاو پیکانی نا له نوینه رازی قوتابیانی کوردستان ، له کۆنگره کشانه وه و .. هۆله که یان به جیهیشت

ئه مین جهلال) برا گه ره ی .. شا سوار (شهید نارام) به به رده وامی کتیب ورژنامه ی کرپوه وه . له ماله وه کتیبخانه یه کی دانا بووه موو خوشک و براکانی کردبوو به هاو پری ی نزیک .. رۆژنامه و .. گوڤارو .. کتیب . ئاستی هوشیاری هه موو ئه ندامانی خانه واده که یانی به خویندنه وه بهرز کردبووه . نارام له و کتیبخانه یه وه زیاتر عاشقی رۆژنامه و .. گوڤارو .. کتیب بوو .

ئه مین جهلال له سالی خویندنی (1958 1959) به نمره ی زۆر به رز قونای خویندنی ناماده یی ته و او دهکات به ریوه به رایه تی به عسه ی عیراق ناردی بوو .. مۆسکو سی پایته ختی یه کیتی سوڤیه ت بوو خویندن ، له سالی خویندنی 1959-1960 له کۆلیجی ئه ندازیاری نه وت وهرگیرا ، له وی ده بیته به سه رۆکی لقی خویندکارانی کورد له مۆسکو سه ره به کۆمه له ی خویندکارانی ئه وروپا ، رۆلی دیاری ده بیته بۆخزمه ت کردنی خه باتی رزگاری خوازی کورد زۆر به په رۆشه وه کارهکانی هه لسورانده .

ئه مین جهلال له قونای سی یه می ئه ندازه ی نه وت بوو .. له و کاته نا خویندکاریکی کورد .. راپۆرتیک ده دات به سه فاره تی حکومه تی عیراق له مۆسکو: ئه وه ئه مین جهلال تان به به عسه ناروتانه بوو ئیره بوو خویندن .. به لام ئه و لیره نژی ئه وه کار دهکات .. سه رۆکی لقی مۆسکو کۆمه له خویندکارانی کورده له ئه وروپا .. سه ره به یاخییوانی کورده و خزمه تی ئه وان دهکات) . به مهش سه فاره تی عیراق ، ئه مین جهلالیان له مافی به عسه ی خویندنه که یی بیه ری کرد ، په ساپۆرته که ی لی سهنده وه .

ئه و سه له ئه مین جهلال نه یه توانی به رده وام بیت له خویندن ..

تراژیایی مه رگی ته م و مژاوی ئه مین جهلال ، به شیوه یه کی تاییه تی و .. گشتی کاری کرده سه ره موو ئه ندامانی خانه واده و .. بنه ماله و .. خه لکی شاری سلیمانی .. سه راپا . نیشتمان . به لام ئه م مه رگه ساته به شیوه یه کی تاییه تی .. سوپی نا زاریکی زۆر توندبوو .. به ناخی هیمن و بی دهنگی پرله هه ست و سوژی .. نارام نا شو پبووه وه .

دایک و باوکی ئه مین وه وه موو خانه واده که یان .. ته واوی هیواو ناواتیکان ئه وه بوو (سواره ئه مین) له مۆسکو و یه کیتی سوڤیه ت ون نه بیته .. له گه ل خاتوو (لیدیا ئه ئاتوڤنا) دایکی نا بگه رینه وه له باوه شی سوژی پرله میهریانی خانه واده که یان نا .. په روه رده ی بکه ن له مانگی ته موزی 1968 ته ها جه لال سی برای ئه مین سه رانی سواره و لیدیا ئه ئاتوڤنا ی له مۆسکو کرد .

نارام له سالی 1964-1965 له کۆلیژی ئه ندازیاری .. زانکوی به غداد وهرگیرا ، له بهر کزی چاوهکانی نه یه توانی له و کۆلیژه بخوینیت ، ئه و سه له ده ست به رداری خویندن بوو ، له سالی 1965-1966 نارام له کۆلیجی بازرگانی له زانکوی به غداد وهرگیرا به رده وام بووله سه ر خویندن . سالی 1969 نارام به بۆنه ی کۆچی نوایی ئه مین سی برای وه سه رانی مۆسکو کرد ، له سالی 1969-1970 نارام کۆلیجی بازرگانی به پله یه کی زۆر باش ته واو کرد . بروننامه ی بکالۆریۆسی وهرگرت و .. له به غداد مایه وه .

نارام له ته مه نی مندالییه وه ، بوو به هاو پری ی رۆژنامه و کتیب . به به رده وامی سه ر قالی خویندنه وه بوو ، ئاستی رۆشنیری زو باش بووله قونای ناوهندی و ناماده یی نا له ریزهکانی یه کیتی قوتابیانی کوردستان و .. لاوان و .. پارتی نا کاری کرد بوو .

له سالی 1964 که بالی مه کته بی سیاسی له بالی مه لامسته فا له پارتی جیا بوونه وه ئه م سه ره به بالی مه کته بی سیاسی بووله سالی 1965 که خویندکاری زانکو بوو له به غداد هه لبژیرا به ئه ندامی سه کرتاریه تی یه کیتی قوتابیانی کوردستان .

شاسواره به رزیره کی و ئاستی قولی رۆشنیری له چه ندانکۆنفرانس و کۆنگره ی ریکخواه یی و حیزبی نا وه ک ئه ندام - به شداری کردبووه ، وه ک کۆنگرهکانی یه کیتی قوتابیانی کوردستان .. یه کیتی نیشتمانی قوتابیانی عیراق .. یه کیتی لاوانی دیموکراتی کوردستان ..

ئارام برپوای بهوه نهبوو هیزی پيشمه رگه ی نيشتمان .. چهکه کانی شانيان داگرن و..میلی چهکه کانيان له به ردم هیزهکانی سوپای عیراق نه وی بکه ن ..تسليم به و هیزانه بکرین ..جینۆساید ی کوردیان کرد.

له مانگی ئیلوولی 1975 ئە منی عامه ی عیراق له به غداد ..له رووواویکا .. پهی به سه ره داوی په نهانی ریکخستنه نهینی یه کانی کۆمهله ی رهنجدهرانی کوردستان برد.

له 1975/23 شههاب شینخ نوری و ..جعهفه ره عهبدول واحیدو .. ئە نوهر زۆراب و .. چهند سه رکردهیهک و .. کاری پيشکه وتوی ..کۆمهله ی رهنجدهرانی کوردستان.

روویان کرده .. ئیران بۆ ئهوه ی له یوه خۆیان بگهیهننه سوریا . به پپی ریکهوتن نامهکه ی جه زائر .. له شاری سه قزدهسگیرو .. زیندانی کران.

لواتر له ریگای پینجویین - ه وه .. به زیندانی تسليم به ئە منی سلیمانی کرانه وهگۆئرانه وه بۆ ئە منی عامه له به غداد.

له 1976/11 دادگای سه وره ی عیراق حوکمی له سیداره دانی به سه رخاله شههاب و ..

جه عفهرو .. ئه نوهر دا سه پاند .. هاوریکانی تریان چهند سالیکی حکم دران

له 1976/11/21 خاله شههاب و جه عفهرو ئه نوهر له سیداره دران . ئارام وهک سه رکردهیهکی خاوهن ئە زمون له گه ل هاوریکانی دا

هه موو توانای خۆیان خسته گه بۆ ئه وه ی ریکخستنه نهینییهکانی کۆمهله ی رهنجدهرانی کوردستان له و باره ئالۆزه .. ترژیدیا سامناکه له بچرچیری و .. لیک ترازان بپاریزن .. رایه له ی ریکخستنه نهینی یهکانی کۆمهله له سلیمانی و .. کهرکوک و .. هه ولیر و .. خانه قین و .. به غداد ی .. به ئیرادهیهکی به هیزه وه گری دایه وه .

چهندان نوسین و به یانی به پپی ئە وه ل و مهرجه نژواره بۆ ریکخستنه نهینییهکانی کۆمهله ی رهنجدهرانی کوردستان و .. جه ماوه ری کوردستان .. له سه ردیواری شهقام و .. کۆلانی گه رهک و .. شوینه گشتیهکان بلاو کردوه بۆ ئە وه ی به ئیرادهیه کی پۆلاینه وه روو به رووی ئەو تیکشکانه کاتی یه .. پپر له نه هامة تیه بینه وه .

له 15 / 11 / 1975 له ئە منی عامه وه له به غداد برپاری دهسگیرکردنی ئارام - یان ده رکرد .

هواده کهوت .. بۆ سالی داها توو له سه ره زهماله ی یه کیتی سو فیه ت .. له کۆلیجی رۆژنامه وانی له زانکۆی مۆسکو له سه ره .. حسابی یه کیتی سو فیه ت به رده وام ده بی له خویندن ئه و ساله به بی په ساپورت ئیش و .. کارهکانی لقی کۆمهله ی خویندکارانی ئە وروپا له مۆسکو هه لسه ورا ند . له به ره وه ی پاساپورتی نه بوو .. به نهینی خۆی گه یان دبوو ه کۆنگرهکانی کۆمهله ی خویندکارانی کورد . که هه ره ساله ی له یه کیک له ولاتانی ئە وروپا ده به سترا .

ئهمین جهلال به ریز خاتوو (لیدیا ئیقاتو فئا) له زانکۆی مۆسکو ناسی .. ئە وکاته خویندکاری به شی زمانی ئینگلیزی و .. خه لکی مۆسکو بوو . هه رووکیان . هۆگری یه کتر بوون .. ئە من . ده خوازیت و .. ده بیته به هاوسه ری له 1968/5/13 - دا ئە من جه لال .. له کاره ساتیکی ته م و مژاوی دا .. له شوقه که ی که وته خواره وه و لوا هه ناسه ی سپارد .

له شهوی 14-15/5/1968 ته ره که ی به فرۆکه ی تابه تی له ریگای به رپوه به رایه تی به عساتی عیراق - هوه هینرایه وه بۆ فرۆکه خانه ی به غداد .

له به غداده وه .. ته ره که ی به ریو ره سمیکی شایسته گه یه نرایه وه سلیمانی . له 15/5/1968 له گردی سه یوان به خاک سپیرا . له 17 / 11 / 1968 کورپیکیان بوو خانه واده که یان له خۆشه ووستی (ئا رام) ناویان نا شاسوار .

ئارام نوای ترژیدیا ی پیلانی جه زائر له 6/1975/3 .. یه کیک بوو له ورونا کبیرانه ی .. نژ به هه ره س و ئاشبه تال که نه خشه و به رنامه و پلانی .. شاو سه دام له ریکهوتن نامه ی جه زائر دانرا بۆ له ناو بردنی شو رپشی ئیلوول .

رووبه رووبونه وهی هه رهس و .. ئاشبه تال .. بۆ رووبه رووبونه وهی ..
 ..رژیمی توئالی تباری عیراق .. بۆ رووبه رووبونه وهی .. به عسی و ..
 ..جاسوس و .. ئه من و جه لادهکان .. ئه و کادرهکانی به شیوه ی
 دهسته و .. مهفرزه له ناوشارو .. دهره وهی شار، به شیوه یهکی نوئ
 وهک ئه نندازیاری نوئ ی .. شوژی نوئ .. شوژی-یان له سه راپا
 نیشتمان دا به رپا کرد ..

سه رچاوه:

- 1- دیداریک له گه ل وهزیره خان ی خوشکی شه هیدئا رام ی سه هرکرده له سلیمانی.
- 2- نویسن و ناماده کردنی محهمه د شیخ عه بدولکه ریم سوئه یی ئارام و بزوتنه وهی شوژیگری کورد ب 2007.1، چاپخانه ی کارۆ.
- 3- ئه ئی پراهم جه لال /خوارووی کوردستان و شوژی ئه یلوول بنیاتان و هه لته کانن 1961-1975
- 4- ئا وات قاره مانی ریگا باریکه کان روژمانه یاداشت 2006- سلیمانی.

په ندی پیشینان

- که جام پر بوو لئی دهرژیت
- سوار تا نه گلیت نابیت به سوار
- به ردی بجوکیش سه ر ده شکینیت
- له دهرگای هه ر که سیك بهیت، له دهرگات ئه دهنه وه
- ئه وهی بهرز بهرژیت، نزم ئه نیشیته وه
- که زۆر هات قه واله به تاله
- کاری ئه مپۆ مه خه ره سه بهینی
- سالی خویش له به هاره کهیدا دیاره
- قسه له شیت یا له منال
- به رد له جیی خوئی سه نگینه
- ئاش له خه یالیک، ئاشه وان له خه یالیک
- دار هه لپره، سه گی دز دیاره
- به قه د به ره کهی خوئ قاج راکیشه
- کاسه ی پر ئاشتی ماله

چهند ئه منیک روو دهکهنه .. به ریوه به رایه تی ئاوه دانکردنه وهی سلیمانی بۆ ده سگی کردنی

له بهر ئه وهی ئارام له وئ ته نسیب بوو .. به هۆی زیره کی شیخ سالاری برای .. ئارام ده سگی نه کرا و .. به ربا بوو ..
 له بهر گرنگی و پاراستنی به های ریکخستنه نه نینیبه کانی کۆمه له ی ره نجه ران

ئارام به ئیختیفا له ناوچه رگه ی شاری سلیمانی نا مایه وه بۆ ئه وهی ریکخستنه کانی کۆمه له پته و ترو به هیز ترو داریژوتر بکات ، له و مایه یه نا به ئیختیفا .. له م ماله نا مایه وه به کرده وه .. به هه لسوکه وته خاکی و نمونی یه بالاکانی ببوو .. به ئه ندامی ئه و هه مووخانه واده به ریژانه:

(هیواسائپ .. شیخ فه تحوللا به رزنجی .. وهستا ئه مینی حاجی عه زیز ..

.. لئیری سه یه د مه جید .. ماموستا عه زیز مه حمود .. سه رباری موزه مید ..
 سواره ئه حمه د عارف .. شیخ عومه ری نانه وا .. سه لام عه بدوللا ..
 ئا وات قاره مانی .. ئه حمه د شانازی خه راجیانی .. شیخ عوسمانی
 باراوی ..

شیخ له تیفی باراوی .. ته ها باراوی .. عومه ر شیخ نوری قه ره داغی ..
 ئه بو به کر شیخ نوری قه ره داغی).

له سالی 1976 ئارام وهک سه کرتیری کۆمه له ی ره نجه ران ..
 وهک سه رکرده یه کی روژه نژواره .. پرله ته ماوییه کان .. له گه ل
 هاوپیکانی نا توانی ریکخستنیکی پۆلایین بۆ کۆمه له داریژین
 هه موو زمه نه ته ماوییه پر له مه ترسیبه کانی .. به هیمینیبه که ی خوئی
 .. به شیوه یه کی لۆژیکانه به ری کرد.

چه ندان کادری له ناو شارو .. دهره وهی شار .. به روچی پیشمه گایه تی
 له بواره جیا جیا کان خسته گه .. بۆ پیشمه رگایه تی ..
 رووبه رووبونه وهی .. ترس .. و .. گه ممان و .. بی هیوایی .. بۆ

سەری خۆی دەکات بە ناو گۆرەکهیدا و
بە چنگەکرێکانی خۆی دادەپۆشیتەو، پروو و ئاسمان خۆی لێ درێژ
دەکات و رادەکشیتەو.

کوورتە چیرۆکی

سەرەتاتیکیەک لە ناو گۆرێکەو

سیروان عبدالله دارتاش

پاش سالانێکی دوور و درێژ
بە پاکشای لە ناو گۆرەکهیدا ،
خولیاى ئەو کەوتە سەرێو
کە سەردانێکی دەرەو بەکات ،
بە چنگەکرێ کەوتە خۆلی
چەند سالە کە لە کراوی سەری

و تۆزکە تۆزکە بە کاوێخۆ هەلیکۆلی و سەری برده دەرەو ، لە نیو
چەند رەگە دارێک سەری دەرکردو بونی وا لە حەوشەیهکی گەورە
پر لە گۆل و گۆل زاردا ، فواری ئاوهکان بە ئاسماندا دەچوون
و جۆرەها بەلندە پەر رەنگینیش سەرقال بوون لە نیو خۆیاندا
جریو جریویان بو ، ئاسکە قاوێیه بەلک سپیەکانیش لە
شیشبەندی قەفەسەکانیانەو سەریان دەرکرد بە نیو شیشەکاندا ،
و هک بلی حەسەرەت و ئاواتیک بو ئا زاد بوونیان لە قەفەسەکان
بخوازن . سەرەتا وایزانی کە ئەمە پاداشتی ئەو هەموو خێرو خیرات
و رۆژو نوێژکردنەیه کە خودا پێیەخشیو ، بەلام کاتیک کەمیک
زیاتر سەری پەلکێشکرد بو دەرەو و گۆیژە یینی تیگەشت
هیشتا ئەو لە شارەکی خۆیدا ، ئەوێ بێرکەوتەو کە هەموو
جاریک بو بەرێکردن ی تەرمی خۆشەویستیکی و خۆیندەو
فاتیحایەک ریی دەکەوتە ئەم گەرد بەرزە ناوهراستی شار و بەدەم
ناشتنی تەرمی ئازیزانیو سەرنج و روانینەکانی چەقیان دەبەست بە
ناو تەلارو کوچەو کۆلانەکانی شاردا ، پاشان هەر لەوێو کەمیک بە
بەژنوبالای کێوکانی چوار دەوری شاردا دەپوانی و خۆی دەرکرد
بەساقو بە قوربانیان و لەبەر خۆیو بە ئەسپای دەیگوت ... ئای
کە چەند شوینیکی دلگیرو خوش و جوانه... پاشان دەکەوتە
خەمیکی قولەو لە غەمی ئەو دابوو کە رۆژیک بیت دەولەمەندە چاو
چنۆکەکانی شار ئەم مەزارگایە تەخت بکن و بیکەن بەهەشتیکی
پازاو بو خۆیان لەناکاو گویی لە هاوار هاواری بوو لە
سەرئەجەکانی پەری و کە ئاوری بو دواوێ خۆی دایەو ، یینی چەند
خزمەتکاری جرتو فرتیانە هاوار دەکن بو یەکتەری و دەلێن..
دەرگاگان بکەنەو ئەو سەرۆکە گەرایەو.. بە یینی ئەم دیمەنە

زریاب

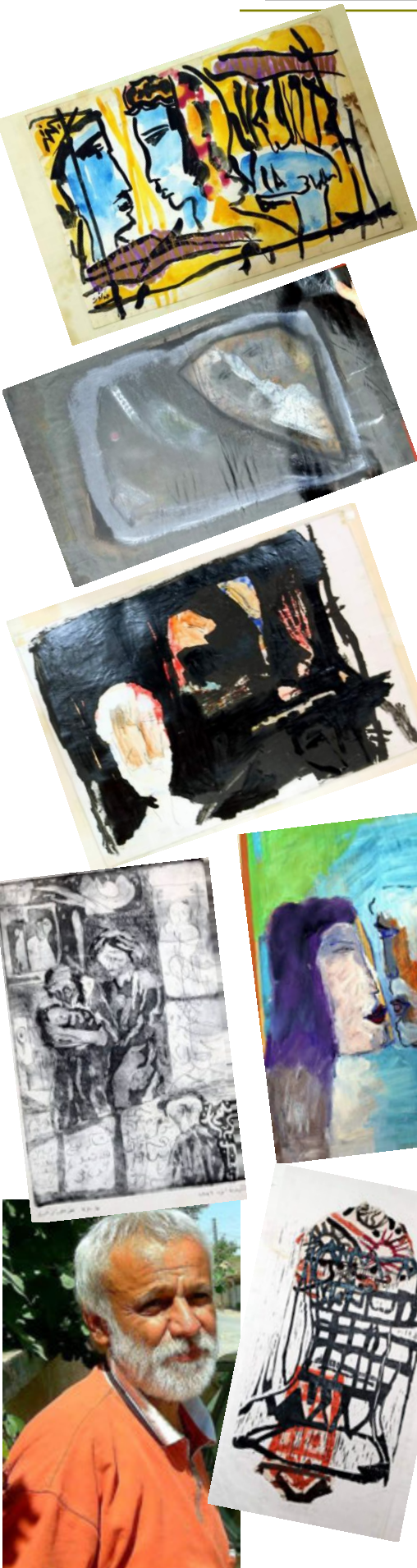
ناوی تەواوی (زریاب حەسەن عەلی نافع) لە سالی ۷۷۷ زایینی لە
شاری موسڵ لە دایک بوو لە تەمەنیکی لاویدا دەچیتە بەغداد
لەسەردەستی (ئیبرایم ئیسحاق موسلی) کە یەکیک بو وە لە
ناو دارترین ژەنیاری سەردەمی خۆی . کورێکی یەهودی بوو و
موسلمان بوو و لای ئەو فیری ژەنیانی ئا میری عود وە گۆرانی
گوتن دەبێ بەرێکەوت هارونە رەشید داوا لە ئیسحاق دەکا کە
کەسێکی تر بەیتە کۆشکەو کە دەنگێکی خوش و ناوازی هەبێ
مامۆستاکە ی زریاب دەبا بو دیوێخانی هارونە رەشید لەگەڵ چرینی
یەکەم ئاواز دەکەوتە بەر دلی هارونە رەشیدو دەیتە جیگە ی ریزی
خەلیفە بەلام بە هۆی حەسوودی مامۆستاکە یەو و لەبەر جیگە و پێگە ی
خۆی تەنگ بە زریاب هەلەدەچنی تا دووا جار بریار دەداو پێدەلی
گەر بەغداد جیتەهێلی دەیکۆژئ هویش بە ناچاری سەری خۆ ی
هەلەدەگرێ و پروو لە ئەندەلوس دەکاو لەوێ دەچیتە دیوانی (عبدول
پەحمان خەلیفە ی نوووم) دەیتە جیگە ی سەرنجی و ریزی زۆری
لێدەنی بە یارمەتی ئەو یەکەم ئامۆژگای ئا میری عود و گۆرانی
گوتن دەکاتەو هەر لەو کاتەدا ژیی ۵ هەمی عود زیاد دەکات وە
یەکەم کەسێش بوو کە موشەحاتی ئەندەلوسی داناو هەرچی عەرەب
و ئەوروپا هەیه شانازی پێو دەکن و بە موولکی خۆیان دەرزان
تەنانت لا ئیسپانیا پەیهکەری بو کراو و جیگە ی ریزی هەموو
موزیک زانانی جیهانە بە داخووە تەنیا کورد نەبێ هیچ هەولیک و
هەنگاویکی نەناو بو گەرانوادی ناسنامە ی ئە پیاو مەزنە ی کە
... جیگە ی شانازی هەموو ژەنیارانی جیهانە . شیخ پزگار

به سهر کردنهوی هونه رمه ندان

سهروت سوز

1954 له شاری سلیمانی له دایک بووه . له ماوهی خویندنی ناوه ندیدا به شاری چهن دین پیشانگهی چالاک قوتابخانهی کردووه .
 _ سال 1970 له په یمانگهی هونه ره جوانه کانی به غدا وهر گیراوه . له وی به شی گرافیکی به پلهی بهرز ته واو کردووه . پاشان بۆ ماوهی دوو سال ده چینه ئه ورووپا و دیسان ده گه رپته وه کوردستان .
 _ یه که مین پیشانگهی له زانکوی سلیمانی به هاوبه شی سال 1976 کردۆته وه . دواى ئه وه چهن دین پیشانگهی له شاره کانی سلیمانی ، ههولیر ، دهوک ، به غدا و شاره کانی دیکه ی عیراق کردۆته وه .
 _ 1992 له گه ل هونه رمه ند نامیق عه لی قادر پیشانگه یه کیان له شاری پاریس کرده وه . _ 1993 له سهر بانگه یشتنی فرانسوا میتهران پیشانگه یه کی هاوبه شی بووه له گه ل چهن هونه رمه ندیکی کورد .
 _ ههروه ها له وه لاتانی دیکه ی وه ک بریتانیا ، ئەلمانیا و ئیتالیا پیشانگهی بووه . چهن دین پیشانگهی هاوبه شی له گه ل هونه رمه ند سامان که ریم نارتاش بووه .
 _ له نه وه ده کاند بۆ ماوهی چهند سالیگ له رپخراوی ماگ MAG نا کاری مین هه لگرتنه وه ی کردووه .
 _ دوا یه مین پیشانگهی هاوبه شی 16- 2004/03 بوو بۆ یادی سالرۆژی شازده ی مانگی مارت . هه ر له و رۆژشدا ئۆتۆمۆبیلێک لێی دهات و به سه ختی بریندار ده بیته . _ 28-03-2004 له نه خو شخانه ی الجادریه ی شاری به غدا ، سه عات پینجی ئه راره گیانی له ده ستدا .
ئاماده کردنی به ختیار سه عید

قارهمانیتی بووه تا نواچار له قولّه پوشین و سپیلیکی ناوچهی سورناش له ۱۸ لهسه ۱۹ مانگی ههشتی ۱۹۸۷ چوووه کاروانی نهمرانهوه بی گۆرو ناو نیشان لهگه‌ل هه‌ر یهک له کریم بهگ و کامهرانی حه‌بی و حه‌سه‌ن چاوپه‌ش و سالح چاوشین و ، له قولیکی ترهوه فه‌ره‌چ ناسراو به پیشه‌وه و نازاد عه‌ره‌ب یادیان به‌خیر

به‌سه‌ر کر دهنه‌وی شه‌یدان

ناماده‌کردنی: پژاره سوور

تۆ عه‌شقی کجیک بووی
 سیوه‌که‌ی دلّی خۆت لا دانا
 من عه‌شقی خاکیک بووم
 دلّیکی هه‌ناری مرواریم بۆ هینا
 تۆ عه‌شقی کیزیک بوویت
 خوینت کرد به‌خه‌نه‌ی ده‌ست و پی
 من عه‌شقی خاکیک بووم
 رۆحیکی پر جوانی و
 دلّیکی پر عه‌شقم
 له‌ریگه‌ی دا دانا
 دلّیکی پر گراو
 شووشه‌یه‌ک عه‌تری سوور
 بۆ نازی شوپه‌بی و
 بۆ مه‌مکی نی‌رگرو
 بۆ بنبالی کۆتره‌ باریکه‌ی ژیر بال سوور
 تۆ عه‌شقی کیزیک بووی
 باوه‌شت پر مه‌مک و
 پ زولف و
 هه‌ناسه‌ت پر بۆنی ژاناه
 من عه‌شقی خاکیک بووم
 له‌شه‌وی ده‌یجورا
 دوو چاوم دوورینه‌و
 باوه‌شم تهنه‌نگه‌و
 هه‌ناسه‌م دوکه‌ل و باروته
 تۆ عه‌شقی کجیک بوویت
 شه‌وگاران پر ماج و
 جیگه‌نان پر ئاهی

رووسووره‌کانی میژوو، کلورپۆژنه‌ی نیشتمان ، سالاری عه‌لی حه‌مه بچکۆل سالارچوارتایی ، ئەو هه‌وربوو له‌هه‌موو ئاسمانیکی نیشتمانانا دلّی پر بوو له‌باران ، ئەو هه‌ور بوو دلّی پر بوو له‌پرووشه ، ئەو هه‌ور بوو دلّی پر بوو له‌تریفه ، تووله‌پینگاو ، ئەنگوسته‌چاو شاره‌زابوو ، کۆله‌پشتی پر بوو له‌سووتانی خاک و خۆشه‌ویستی خاک و نیشتمان و هه‌گبه‌ی پر بوو له‌بووکه‌ل و له نا زارو له‌سووتانی نیشتمانیکی گر گرتوو ، ئەو ماچیکی له‌خاچدراوی خاک و رۆحی سه‌ربراوی پینگای حه‌ق و ده‌ست و گۆچانی هه‌موو خۆشه‌ویستی یه‌کی پینگای حه‌ق بوون، سالار رووخساریکی هه‌مین پیاویکی له‌سه‌رخۆ ، په‌وشت جوان ، یاری به‌عه‌شقی نیشتمان و خۆشه‌ویستی ژیان نه‌کرد هه‌موو جوانیه‌کانی نیشتمانی له‌هه‌گبه‌ی عشقی نابوو ، بۆنی پونگه‌و ره‌شه‌ریحانه‌و هه‌ستی نیشتمانی لی ئەهات ، پیکه‌نین و خۆشه‌ویستی له‌سیه‌ری ئەتکا ، کاکه‌ سالار له‌دایک بووی سالّی ۱۹۶۸ بوو سالّی ۱۹۸۴ په‌یوه‌ندی کرد بوو به‌ریزه‌کانی ریکخستنه‌کانی کۆمه‌له‌ی ره‌نجده‌رانی کوردوستانه‌وه ، خاوه‌نی چه‌نن کاروان شار بووه له‌بلاوکرده‌وه‌ی به‌یاننامه‌و دیوار نووسین و خۆپیشاندانه‌کانی ناو شار و تا نوا جار له‌سالّی ۱۹۸۶ په‌یوه‌ندی کرد به‌هیزی پیشمه‌رگه‌ی کوردوستانه‌وه‌و له‌که‌رتی یه‌کی تیپی ۳۷ ی شارباژێر بووه پیشمه‌رگه‌و به‌شداری چه‌نن شه‌ری قورس و سوکی ناوچه‌که‌ بووه‌و نمونه‌ی نازایه‌تی و

کازیوه بهی ترسی ئه لхам
 له بالای شاخه وه
 بو ناو شار دیته خوار
 یا که مانگ له کانی بنارا
 بهی ترس... بهرووتی
 به پاو پوزی سپی سفته وه
 جیژوانی شهوانه ی گهرم ئه کات
 بیرتان بی
 شووشه عهتری سووری
 دله کم
 بیرتان بی
 پیلای دراو و
 شهروالی چلکن و
 رووخساری بی پهنگ و
 که شکۆلی بی نان و
 ده م و لیوی تینووو ،،، کف گرتوووم
 بیرتان بی
 هه میسه لاتانم
 من هاوړی خه بات و
 ههنگاوی ناو ژینگه و
 پر ترس و مینتانه
 بیرتان بی
 هه میسه لاتانم
 له فرجه ی ،،، هاوینکی گهرما
 ده ست و بیلی رهنج و
 سهوزایی باختانم
 له گهرماو .. له سهرما
 له جوار وهرزی سالا
 به جیتان ناهیلیم

تیکه ل بوون
 من عه شقی خاکیک بووم
 باغه لم پر ئه سپی و
 به چرای مانگه وه
 پاسه وانی ئه گرم
 له زوولفی شوړه بیم
 تو عه شقی ژنیک بووی
 چوار کۆرپه و
 مالیکی روناکی پر خه نده
 من عه شقی خاکیک بووم
 بی گۆرو ناو نیشان
 تا کوزرام
 له سهری راوده نرام
 تو عه شق و من عاشق
 تو زیندوو من مردوو
 تو بو کج ، من بو گهل
 تو وینه ت له کۆگای مالیکدا
 من له شاخی قه ندیل
 بیرتان بی
 خویناوی هه میسه له بهرویشتووی جه سته م
 فرمیسکی گراوی
 دایکانی بهرده رگای جاوه ری کۆچه که م
 بیرتان بی
 کاتی شه و په رهنده ی
 له بالای ستوون و گلۆپی شار گه را
 که باخچه
 په پووله ی له ده نگدان هه لیزارد
 که قریوه ی گه وره کج
 له جیژوان
 بونی نازو نوزو
 وورده ماجی لیها ت
 بیرتان بی
 ئه و کاته ی

رزگاره سوور .. سالی ۲۰۰۳ بو کاکه سالاری برا بچوک و گۆر
 وونم یادی به خیر

به سهر کردنه وهی تیکۆشهران

سهرکهوتی جیهاز

سه‌فینی مه‌لاقهره کچی یه؟

سه‌فین ئه‌گهرچی چپایه‌کی جوانی ده‌قهری هه‌ولێره، به‌لام کاتی "مه‌لا قهره‌ی" پێوه ده‌لکێ، ئێدی وێنای پیاویک له زه‌ینت گه‌ل‌له‌ ده‌بیت، له‌وه‌ته‌ی ئه‌و شاره‌ رو‌له‌ی خه‌باتگێرێ نارێوته شاخ، هه‌رگیز به‌قه‌ده سه‌فینی مه‌لاقهره سهری به‌رز نه‌کردوه!

سه‌فین له‌ خاکی خاکی تر و له‌ ئازا ئازا تر و له‌وره‌ بال‌اتره! ئه‌و ئه‌گهر چی به‌ فیزیکیش ماوه، له‌ راستیدا شه‌هیدیکێ زیندوه!

سه‌فین له‌ ریزی ئه‌و پێشمه‌رگه‌ دێرینه‌ زیندووانه‌یه‌ که‌ پیت شه‌رم نیه‌ له‌ جوامێریان بدوێ! ئه‌و ده‌مه‌ی فه‌رمانده‌ی تیبی 87 ی قهره‌چووغ بوو، راوی ئه‌منه‌ به‌عسیه‌کانی ده‌کرد، کۆلانی گه‌ره‌کێکی ئه‌و هه‌ولێره‌ نه‌ماووو جیی دنیایی پیاوانی رژییم بیت و ده‌ستی سه‌فینی پێ نه‌گات!

سه‌فینی مه‌لاقهره، ناوی ته‌واوی (مه‌ناف نادر قادر) له‌ دایک بووی 1956 له‌ گوندی مه‌لاقهره، که‌ سهر به‌ ناوچه‌ی "کندی‌ناوه‌یه" هاو سنووره‌ له‌گه‌ل عه‌رب نشینانی پارێزگای "موسل" ده‌که‌وێته‌ باشوری رۆژاوا ی هه‌ولێر و 60 کم لێی دووره‌ که‌ ده‌کاته‌ دواسنوری باشوری کوردستان ئه‌تر عه‌ره‌بستان ده‌ست پێ ده‌کات.

خویندنی سهره‌تایی هه‌ر له‌ گوندی مه‌لاقهره‌ ته‌واو کردوه، ناوه‌ندی و ناوانه‌ندی له‌ هه‌ولێر ئاماده‌یی کشتوکالی له‌ که‌له‌ک (خه‌بات) ته‌واو کردوه. له‌گه‌ل ده‌ست پێکردنه‌وه‌ی شه‌ری کوردو عێراق له‌ 1974

چۆته‌ ریزی شوێش به‌لام له‌به‌ر ئه‌وه‌ی منداڵ بووه‌ نه‌کراوه‌ به‌ پ.م.وه‌ تاوه‌کو ئاشبه‌تالی 1975 به‌شداری له‌ شوێشی ئه‌یلول کردوه، به‌لام نه‌ پارته‌ی بووه‌ و نه‌ یه‌کێتی قوتابیان! هه‌رچه‌نده‌ براییه‌کی سه‌رلق و دوو برای تری پێشمه‌رگه‌ بوون،

دوا ی ئاشبه‌تال چۆته‌ ئێران، که‌ هاتۆته‌وه‌ و هه‌ر هه‌مان سال‌ خویندنی ته‌واو کردوه‌ و به‌ چاودێری کشتوکالی له‌ لقی سه‌لاحه‌ددین (مسیف) نامه‌زراوه‌.

له‌ هاوینی 1976 پهیوه‌ندی کردوه‌ به‌ کۆمه‌له‌ی ره‌نجده‌رانی کوردستان، وه‌ک شانیه‌کی چالاک له‌ ناوچه‌ی مخمور ده‌ست به‌کار بووه‌، له‌ 1977 له‌ ئه‌منی مخمور ده‌ستگیر کراوه‌ له‌ سهر ئه‌و پهیوه‌ندیه‌.

له‌سه‌ر داوای ناوه‌ندی کۆمه‌له‌ له‌ 12 / ئه‌یلول / 1980 له‌گه‌ل شه‌هیدی نهمر سابیر رسول دوو هه‌قالی تر چوونه‌ته‌ شاخ و بوون به‌ پێشمه‌رگه‌ له‌ هه‌ریمی (8).

سهره‌تا کاری رێکخستنی ده‌کرد، دواتر پێویستی کردوه‌ بیه‌ته‌ فه‌رمانده‌ی که‌رت و دواتر جینگری سه‌رتیبی 86 ی ده‌شتی هه‌ولێر. له‌ سالی 1985 له‌سه‌ر فه‌رمایشتی کاک نه‌وشیروان تیبی 87 ی قهره‌چووغ دروست کراو سه‌فین بوو به‌ فه‌رمانده‌ی ئه‌م تیبه‌

له‌ 1987 گۆیزراوه‌ته‌وه‌ بۆ تیبی 91 ی سه‌فین، دوا ی شه‌ره‌کانی ئه‌نفال له‌ سالی 1988 بۆ رێکخستنه‌وه‌ی هێزی پێشمه‌رگه‌ کراوه‌ته‌وه‌ ئه‌ندامی فه‌رمانده‌یی هێزی پێشمه‌رگه‌ی کوردستان

که‌ راسته‌وخۆ کاک نه‌وشیروان سه‌ره‌رشتی ده‌کردن، ئه‌م فه‌رمانده‌یه‌ی له‌ 9 هه‌قال پێک هاتبوو هاوکاری کاک نه‌وشیروان بوون له‌ نه‌خشه‌دانانی راپه‌رین و جیه‌جێ کردنیشی

له‌ کۆنگره‌ی 2 یه‌کێتی نیشتمانی کوردستان به‌ ئه‌ندامی سه‌رکردایه‌تی هه‌لبژێردرا و به‌رپرسیاریتی مه‌له‌بندی 8 ی راپه‌رینی پێ سپێردرا، دواتر له‌ مه‌کته‌بی رێکخستن ده‌ست به‌کار بوو، سه‌فین یه‌کێک بوو له‌و کاره‌کته‌ره‌ به‌هێزانه‌ی بالی ریفۆرم له‌ هه‌ولێر، که‌ کاک نه‌وشیروان پلانی بۆ داناوو بۆ گۆرانکاری له‌ ناو خودی یه‌کێتی، کاتی له‌ هه‌لبژاردنه‌کان بالی ریفۆرم شه‌که‌ستی هێنا، کاتی کاک نه‌وشیروان وازی له‌ یه‌کێتی هێنا و کۆمپانیای وشه‌ی نامه‌زاران، ئه‌ویش وازی له‌ یه‌کێتی هێنا، له‌گه‌ل دروست کردنی بزووتنه‌وه‌ی گۆران، یه‌که‌م که‌س ده‌بیت پشتگیری خۆی بۆ

رۆژانه مهفرهزه‌ی خالی پشکنینی له ناکاویان دادنا له گهره‌کی رووناکی شاری هه‌ولێر که (فلکه‌ی زراعه) ناویڤه، سه‌فین مه‌لاقه‌ره ١٦٠ پيشمه‌رگه‌ داده‌بزینته ناو شاری هه‌ولێر له شیوه‌ی حرف L چه‌ندین که‌مین بو هیزی دوژمن دادنه‌ی جگه له وه‌هیزی به‌سه‌ره‌رشته‌ی خۆی بو لیدانی ئەمنه ته‌وا‌ریه‌کان هه‌لیبژارده‌بون، له‌گه‌ڵ یه‌که‌م RBG شۆفه‌رلیتی یه‌که‌م گر ده‌گری دوا به‌دوای ئەوانی تر، له‌و گورزی ناو شاره ٢٨ ئەمنی ته‌واری کوژرا.

له‌و کاته جیهازی مدیر ئەمن ده‌چینه‌ سه‌ر ته‌ره‌دو‌دی جیهازه‌که‌ی کاک سه‌فین یه‌کیک له برینداره‌کانیان قسه له‌گه‌ڵ مدیر ئەمن ده‌کات ده‌لی سه‌یدی ناویرم به‌رز قسه بکه‌م موخه‌ریبه‌کان هه‌شتا لێره‌ن.

کاک سه‌فین دیته سه‌ر خه‌ت و به‌ مدیر ئەمن ده‌لی کوا ئوه له‌ کوین ئه‌هه له‌وین چاوپێی ئوه‌ین ئەه‌ی ئوه (صنادید قرن العشرین) نین بو به‌ هاواری پیاوه‌کانتان نایه‌ن وا که‌لاکیان له سه‌ر شه‌قام که‌وتوو؟، لێره‌وه هه‌یزه داگیرکه‌ره‌کان ده‌زانن کورانی خاک و نیشتمان و دایک چۆن ده‌بنه فریاد په‌س.

کاک سه‌فین ده‌لی تا پيش به‌ره‌به‌یان مایه‌وه جاوه‌رییان بووین یه‌که هیزی دوژمن جورئه‌تی نه‌کرد بو لامان بیت به‌ ئا ره‌زووی خۆمان رویشتین و شارمان جی هه‌شت.

سه‌فینی مه‌لا قه‌ره ئوه سه‌رکه‌رده‌یه بو که به‌ بونیاده‌ری رۆژی ئازادی هه‌ولێر وینا ده‌کری و بوه سمبولی هه‌ولێریان وه‌ک بازوی شۆرش و خۆین.

را‌ده‌گه‌یه‌نیت، ده‌بیته به‌رپرسی یه‌که‌می شاری هه‌ولێر، له هه‌لبژاردنی ٢٥ هه‌وتی سا‌لی ٢٠٠٧ سه‌ره‌رشته‌ی هه‌لبژاردنه‌کانی بزووتنه‌وه‌که ده‌کات.

ماوه‌یه‌ک با‌ژیروانی هه‌ولێر و دوا‌جار که‌رکوک و ئه‌ستا ئەندامی جقاتی گشتی بزووتنه‌وه‌که‌یه.

له‌ماوه‌ی ژبانی سیاسی ئوه پۆستانه‌ی وه‌رگرتوو:

به‌رپرسی مه‌لبه‌ندی هه‌شتی رانیه

ئەندامی په‌رله‌مانی کوردستان / یه‌که‌م خول

به‌رپرسی ئاسایشی هه‌ولێر

ئەندامی جقاتی گشتی بزووتنه‌وه‌ی گۆران

هه‌میشه له‌به‌ره‌ی خه‌لک بوو، ئوه وئه‌ستاش له‌گه‌ره‌کیکی میلی شاری هه‌ولیر ده‌ژیی و خانوه‌که‌ی له‌ هی جیرانه‌کانی باشتر نه‌! کورپه‌کانی خۆیندیان ته‌واو کره‌وه وه‌ک کورپی خه‌لک له هۆله‌ندا دامه‌زراون، ئه‌گه‌ر پارهی سۆشیالی ولاتی هۆله‌ندا نه‌با پارهی نه‌بوو نه‌شته‌رگه‌ریه‌که‌ی بکات! هیوای ته‌مه‌نیکی پر به‌خته‌وه‌ری بو ده‌خو‌ازین

هه‌یزیک دیته بازوی نه‌ته‌وه‌یه‌ک، سه‌رکه‌رده‌یه‌ک ده‌بیته سه‌فینی‌ک هه‌موه‌له‌لۆکانی قه‌لا له‌سه‌ر شانی ئەم ده‌نیشه‌وه، سه‌فین که‌ دئ شه‌قامه‌کانی قه‌لا‌ی له‌ پشته، مناره ده‌بیته مه‌ته‌ریزی، هه‌ولێر له قو‌نا‌گی داگیرکاریه‌وه ده‌باته قو‌نا‌گی به‌رخودانیکی هه‌میشه‌یی.

سه‌فینی مه‌لا قه‌ره له ناو جه‌رگه‌ی شاری هه‌ولێر سه‌رکه‌ردایه‌تی لیدانی هه‌یزیکي ئەمنی ته‌ه‌واری ده‌کات، وه‌ک قو‌نا‌غی‌کی به‌رخودان، که

جوڤه سياسي كاني ناوچه كه بينه ، جوانتر له دۆزی كورد دهگهی

مههدی كاوانی

دروست کردنی حلفیکی ناتۆ بۆ رهژههلاتی ناوهراست ، راسته لهمیژه قسهو باسی پیوه کراوه ، بهلام ئهستا که زۆر به چری کهوتۆته ناو باس و خواسهکان.

ئوهی ئهستا که باسی لیوه دهکری بۆ بهرنگار بوونهوهی دهست درێژیهکانی ئیران و پیشیلکاریهکانی تورکیایه . دهشلین دهبی ئهسرایلیش دهنائۆ ناتۆی رهژههلاتی ناوهراست نابێ . دیاره وهک باسی لیوه دهکری وهک بگۆتری دهکری ولاتانی ئاسیای ناوهراست که دهکاته ناوچهکانی ناگۆرنۆ که رهباخ و ئهرمینیای و ئهتریش و ههروهها بۆ کیشوهری ئهفریقیاش درێژ بینهوه ، بینه ناویهوه.

ههرا لیرهوه ئهگه وردیینی بۆ بکری وهک بگۆتری مادامهکینی حلفه که له دژی ئیران و تورکیاوه بیت ، کهواته هیچ زیانی بۆ کورد لی ناکهویتهوه.

رهنگه جوړه حلفی وها بۆ دوور مهودا ههرا ته نیا له دژی ئیران و تورکیای لی نهکهویتهوه بهلکو دانانی رادهیهکیش بیت له دژی ته مه دودی رووسی و چینی له ناوچه که . وهک دهلین با ئهوه حلفه نوییه ولاتانی ناتۆی تیا نهبی بهلام له دوورهوه ئه مهربکا به پلهی یهکه م و ئهروپا به پلهی دووم چاودیریان به سهرا حلفه که وه دهیبت . نابێ ئهوهش له بیر بکهین ئهگه ئهسرایل له ناو حلفه که دابی . له پرووی بهرنگار بوونهوه هیزیکی تر دهنادا پیی.

ماوهیه که بهر له ئهستا له راکه یاندینیکی ئه مهربکی و ناتۆدا گۆترا ، هیزهکانی ناتۆ له عیراق له ۵۰۰ نهفهرهوه بۆ ۵۰۰۰ ههزار نهفهر زیاد دهکهن و کشانه وهشمان له ئهفگانستان پابه ند نابین به زه مه نهوه بهلکو زیاتر پابه ند دهکهن تا بزانی و توویژی ئه مهربکی و حکومه تی ئه فگانی له گه ل تالیبان به رهو کوئ دهروا واته زیاتر کار له سهرا بهرجهسته و به کردار کردنه کانیان دهکهن.

به بۆچوونی خو م ئه و زیاد کردنه سهرازیه ی ناتۆ له عیراق له ۵۰۰ نهفهرهوه بۆ پینچ ههزار ، ئه و مانایه دهگه یه نی که راده دابنری بۆ ههردو حکومه تی ئیرانی و تورکی که نه توانن به ئاره زووی خو یان ته راتی نی له خاکی عیراق و کوردستانه وه بکه ن و چه ند رۆژیکیش پیش ئه ستا له راکه یاندر او یکی یه کیه تی ئه وروپا که ده بی هیزهکانی

تورکی له خاکی سوریا بکشینه وه ، هه م دیسان دهکاته وه خو که وتنه وه ی ئه مهربکا و ئه وروپا که ئی مه ئه و ناوچه نه بۆ داگیر کاریهکانی ئیران و تورکیا و ته مه دودی رووسی چی ناهیلین.

راسته به پیوه به رایه تی نویی جو بایدن زۆرتین ویسگهکانی خو ی بۆ ئه وه به گهرا خستوه که هه رچی زوهه ریکه وتن نامه ی ۱+۵ ی نه ته وه یه کگرتوه کان ، کارا بکریته وه ، به لام ئه وه به و مانایه نیه که ئه مهربکا پلانی B نه بیت بۆ ئیران له مه ر زیاتر ده ستدریژی هه کانی له ولاتانی ناوچه که و پیتانندی زیاتری یۆرانیوم بۆ گه یشتن به چه کی نه وه ی . سیاسه تی ئه ستای ئه مهربکا له مه ر رووبه رووبوونه وه له سهرا چه کی نه وه ی ئیران و رووسیا چین ده یه وی به تی که لکردنی له گه ل ئه وروپا و ناتۆ و بگهرا له ناو خو یی ئه مهربکا به پیکه وه ی دیموکرا ته کان و کۆماریه کان ، نه خشه ریگی سیاسی بۆ دابنی.

زیاد کردنی هیزی ناتۆ له عیراق چۆنی لیک دهیته وه له و مانایه تی زیاتر ناداته ده ست که ئه مهربکا بیه ویت سنوریک بۆ دهنده خولاتی ئیرانی و تورکی نانیت له عیراق و کوردستانه وه و پینیه وه بۆ کورد سو دمه ند دهیبت.

هاوکاری زیاتریشی بۆ رۆژئا وای کوردستان که هه لبه ته وا ده بی ، مانای ئه وه دهگه یه نی که له لایه که وه ریگه بگری له هه لکشانه کانی رووسی و له لایه کی تریشه وه سنوور دانان ده بی بۆ زیاد کردنی نفوزی تورکی و ئیرانی.

ئهم ناماژانه ی سه ره وه کورته مه ودو نین و ها ه پینچیشن له گه لی و وه هاش نیشان ده درئ هیلنیک بکیشرئ له گه ل ئه وانه ی له گه لمانن و ئه وانه ی نه یارو نوژمنن.

له زه مه ن وه رگه را وه

هه‌له‌بجه؛ سیمبولی قوربانیدانی گه‌لیک

سبە

ئەمڕۆ (33) سال بەسەر کیمیابارانکردنی هه‌له‌بجه تێده‌په‌ریت. به‌لام نوای ئەو ماوه‌یه و (30) سال له حکومرانی کوردیی و زیاتر له شەش سال له به‌پاریزگابونی هه‌له‌بجه، خه‌لکه‌که‌ی چاوه‌روانی خزمەت و گه‌شه‌پیدانی زیاترن، ره‌خنه‌ی ئەوه‌ش ده‌گرن که ده‌سه‌لاتی کوردی چەند سالی رابردو له ناست به‌رپرسیاریتی ئەو کارساته‌دا نه‌بوه که به‌سەر شاره‌که و خه‌لکه‌که‌یدا هاتوه.

جوگرافیای هه‌له‌بجه

شاری هه‌له‌بجه وه‌ک ناوه‌ندی پارێزگاگه، (75) کیلۆمه‌تر له باشوری رۆژه‌لاتی شاری سلێمانیه‌وه دۆره و روبه‌ره‌که‌ی (1599) کیلۆمه‌تری چوارگۆشه‌یه، به‌چیاکانی هه‌ورامان و شنرو و بالامبو دۆره دراوه و به‌دیریژی (75) کیلۆمه‌تر هاوسنوره له‌گه‌ڵ ئێراندا. ده‌شتی شاره‌زور که یه‌کیکه له ده‌شته به‌پیت و ناوباره‌کانی جیهان ده‌ناسریت، به‌شیککی گه‌وره له روبه‌ری ئەم پارێزگایه‌ی پیکه‌یتاوه که پێده‌شته‌که له رۆژئاوای هه‌له‌بجه‌وه ده‌ست پێده‌کات و له رۆژه‌لاتی ناحیه‌ی سورداش کۆتایی دیت.

ئەو رۆژه‌ی شارێک خنکینرا

له رۆژی (16/3/1988) هه‌له‌بجه له‌لایهن رژیمی به‌عسه‌وه کیمیاباران کرا و پینچ هه‌زار هاوالاتی شاره‌که شه‌هید بون، هاوکات دانیشتوانی شاره‌که بو دهربازبون له کاریگه‌رییه‌کانی چه‌کی کیمیایی رویان له ولاتی ئێران کرد و شاره‌که له‌ژێر کاریگه‌ری چه‌کی کیمیایی و بۆمباران کرندا بوه وێرانه. هه‌زاران هاوالاتی هه‌له‌بجه برینداربون و به‌شیککی زۆریان به‌هۆی برینه‌کانیان‌وه گیانیان له‌ده‌ستا و ئیستاش سه‌دان قوربانانی به‌ده‌ست ئازار و کاریگه‌رییه‌کانی چه‌کی کیمیایی‌وه ده‌نالین.

کاریگه‌ری و لیکه‌وته‌کانی چه‌کی کیمیایی

ژوری توێژینه‌وه‌کانی بزوتنه‌وه‌ی گۆران، له سالیادی تاوانی کیمیاباران شاری هه‌له‌بجه‌دا، توێژینه‌وه‌یه‌کی وردی له‌سەر کاریگه‌ری و لیکه‌وته‌وه‌کانی بۆمبارانکردنی ئەو شاره به‌چه‌کی کیمیایی له‌لایهن رژیمی به‌عسه‌وه بلاوکرده‌وه، توێژینه‌وه‌که به‌گشتی تیشکی خستوه‌ته کارساتی کۆمه‌لکوژی (16) ی ئازاری 1988 ی

فرۆشیارانى چهكى كىمىيائى

له توێژینهوهكهدا بلاكراوهتهوه (196) كۆمپانىي جۆراوجۆر له (19) ولاتی جیهانهوه كه رهسته چهكى كىمىيائى به عێراق فرۆشتهوه. له كۆی ئه و ولاتانه تهنها يهك ولاتی عهرهبى تىدايه، ئه ویش میسره واته (18) ولاتیان ئه وروپین و له پيشكه وتوترین ولاتانى جیهان.

مندالانى ونبو

به هۆی هێرشى كىمىيائیه وه سه دان مندال له خیزانه كانیان دابران، له چهند سالی رابردو له ئه نجامی هه وه تاكه كه سییه كاندا ژماره يهك له و مندالانه گه رانه وه نیشتمان و به خانه واده ی راسته قینه یان شادبونه وه كه دواترینیان خه لیل سألحه و نوای (31) سال، به بیدارى كه سوكارى شاد بوه وه.

ژوری توێژینه وه كانی بزوتنه وه ی گۆران، سه باره ت به ئاماری هاو لاتیانی بچ سه روشوین و ونبوی كاره ساته كه بلاوی كرده وه : هه مو ئه و خیزانانه ی كه مندالیان ونبوه چاوه پین مندالیكى هه له بجه ین ده ربكه ویت و بدۆزریته وه، كه له ئه ستادا ته مه نیان له نیوان (30) بو (40) سالدایه، له ئه ستاشدا به پینی ئه و ژماره سه ره تاییه ی كه له به رده ستدایه ژماره ی ونبوه كان بریتین له (174) كه س، كه له لایه ن (70) خیزانی هه له بجه وه مامه له ی بیسه روشوین بونیان بۆكراوه، به مه به ستی دۆزینه وه یان.

كامه ران مسته فا، به پیه وه ری به پیه وه رایه تی شه هیدان و ئه نفالکراوانی هه له بجه، به (سه بی) راگه یاند : تائه ستا ژماره ی ئه و مندالانه ی ونبون و كه سوکاریان سه ردانى به پیه وه رایه تیه كه یان كروه بو سؤراغكردنیان، (174) مندال تۆماركراوه، به دلناییه وه ژماره كی له وه زیاتره، به لام له سالی (1991) وه ته نها توانراوه (11) مندالیان بدۆزریته وه.

نوای به پارێزگا بون

رۆژی (2015/5) له هۆلی مۆنۆمینی شیهیدان له هه له بجه، به سه رۆكایه تی د یوسف محمه د سادق سه رۆكی په رله مانى كوردستان دانیشتنی ژماره (دو) نائاسایی سالی نوه می خولی چواره می په رله مان به پیه وچو كه تیندا یاسای ئی داره ی پارێزگای هه له بجه په سه ند كرا، ئه وه ش هه له بجه یه كانی خوشحال كرد، به لام نوای تیه پبونی ئه و چهند سالا به گوزهر كردن به بازار و شه قام و گه ره كه كانی شاره كه دا هه ست به وه ده كریت كه پینچ سالی به پارێزگابون سیمای شاره كه ی به ره و پیش نه بریوه.

هه له بجه و كىمىابارانى ئه و شاره له لایه ن رژی می پیشوی عێراق و شه هیدكرنی زیاتر له پینچ هه زار هاو لاتی ئه و شاره. ژوری توێژینه وه كانی بزوتنه وه ی گۆران ئه وه یخسته وه ته پو؛ هه ندیک ناوچه له ناو شاری هه له بجه دا بونه ته گۆری به كۆمه ل، ك هس په ی به دۆزینه وه یان نابات، هه ندیک مندالی هه له بجه یی ونبو، له م سالانای بویدا خیزانه كانیان دۆزیه وه و ده یان خیزانی دیکه ش چاوه پروانی گه رانه وه ی منداله ونبوه كانیان.

قوربانى كىمىابارانى هه له بجه

له به شیکى توێژینه وه كه دا ئاماری شه هیدو بریندار و بیسه روشوینه كانی تاوانی كۆمه لكوژییه كه خراوه ته پو پشتبه شتن به داتا و ئاماری ده زگای شه هیدان و ئه نفالکراوانی سلیمانی، بلاوی كروه ته وه كه (1664) وارسى شه هیدانى كىمىاباران له وه به پیه وه رایه تیه موچه وه رده گرن ژماره یه كى زۆریش هه ن كه له هه ولیرو ده وك و هه له بجه موچه وه رده گرن. به لام به هۆی هه ندیک گرفتى ته كنىكى و سیاسى و بارو بوخی كۆمه لایه تیه وه ژماره ی دروست و راستى شه هیدانى كىمىابارانى هه له بجه نازانریت. ته نها ئه وه نده هه یه ژماره یه كى راگه یه نراو هه یه كه به (پینچ هه زار) شه هید خه ملینراوه.

سه باره ت به ژماره ی برینداران و به ركه وتیش، له توێژینه وه كه دا ئه وه خراوه ته پو كه ناتوانریت ئاماریكى دروست له سه ر ئه وان وه ربگریت، به هۆی په رش و بلاویانه وه و دابه ش بونیان به سه ر هیزه سیاسیه جیاوازه كاندا، ئه وه ی له ده زگای شه هیدان و ئه نفال كراوانی سلیمانی وه رگیراوه (380) كه سن، به هۆی ئه وه ی كه تائى ستاش لیان شه هید ده بیت، بریندارو به ركه وتوی تر زیاد ده كات، به هۆی گه رانه وه یان له ده ره وه ی ولات.

شاخهوان رهئوف بهگ په رلهمانتاری فراکسیونی گۆرپان و سهروک ی نوسینگهی په رلهمان له پاریزگاگه، له سالیادی کیمیا بارانی شاری هه له بجه دا، رادهگه یه نیت: هه له بجه و هه له بجه یه کان، پیوستیان به ئاورپادانه وه یه کی گه وره و گرنگه بو ئه وهی خزمه تگوزاری زیاتریان پئ بگات، بو ئه وهی که میک له ناسوری له دهستانی ئا زیزانی ئه و کاره ساته هه لگر یین، ده بی دهیان خزمه تگوزاری پیشکesh بهم پاریزگا خوشه ویسته بکریت.

پیوستیه کانی هه له بجه

شاخهوان رهئوف بهگ به پیوستی ده زانیت، چه ندین پرۆزه ی گرنگ بو هه له بجه بکریت، له گرنگترینیان:

- 1- په له بکریت له ته و او کرن و ده ستبه کاربونی ئه نجومه نی پاریزگای هه له بجه بو ئه وهی له م ریگه یه وه هه م له روی سیاسییه وه هه م له روی ئه یارییه وه به ئه رکی خویان هه ستن و نوینه رایه تی هه له بجه بکن.
- 2- دروست کرن و پرکردنه وهی به ریوه به رایه تی گشتیه کان و پسته ئه یاریه کان بو راییکردنی مامه له ی ها ولاتیانی سنوری پاریزگاگه .
- 3- به ستن و ته و او کردنی پر دی ریگای (توه قوت) که هه له بجه به شاره زوره وه ئه به ستیه وه.
- 4- به ستنی پردی (تهنگی سهید محمه د) که پاریزگای هه له بجه ئه به ستیه وه به مه رزه کانی (په رو یزخان و پشته) و به ستنه وهی قه زای ده ربه ندیخان و گه رمیان و ناوچه ی شه میزان و تاوگوزی و لاوران به سنوری پاریزگای هه له بجه وه ده بیته هوی کرانه وه یه کی ته و او له روی بازرگانی و گه شتیاریه وه.
- 5- کردنه وهی مه رزی (سازان) که ئه ویش گرنگی خوی هه یه و ته و ژمیکی بازرگانی ده داته هه له بجه.
- 6- سنوری پاریزگای هه له بجه ناوچه یه کی کشتوکالیی گرنگه که زیاتر له (110000) سه دو ده هزار دؤنم زه ویی کشتوکالی و

هه له بجه ته نها به ناو به پاریزگا کراوه

له سالیادی (33) ساله ی کیمیا بارانی هه له بجه دا، ئه نجومه نی قه زای هه له بجه ی بزوتنه وهی گۆرپان داوا له حکومه تی عیراق ده کات وهک میراتگری رژی می پیشو داوا ی لیبورن له خه لکی کوردستان بکات و قه ره بوی زیان لکه وتوان و ئا زار و مهینه تییه کانی ها ولاتیانی ئه م شاره بکاته وه ته و او ی ئه و ریکارانه جیبه جی بکات بو داننان به پاریزگا بونی هه له بجه دا.

ئه نجومه نی قه زای هه له بجه، داوا له حکومه تی هه ری می کوردستان ده کات چیتر دهستی دهستی به دانیشتوانی ئه و شاره نه کات و به به لینی بی بنه ما خه لک فریونه دات، ئه وهی له سی سالی ده سه لاتی خۆمالی بو ئه م شاره کراوه نه له ئاست ئه و قوربانیه گه وره یه و نه دلخواری خه لکه که یه تی له روی خزمه توزاریه وه و له روی مه عنه ویشه وه به پاریزگا کردنی هه له بجه جگه له دانانی پاریزگار و جیگریک و بینای خیروازیک هیچی تر نییه.

ئامازه ی به وه شکرده: پاریزگاش به وه نابیته پاریزگا، به لکو پیوستی به دامودزگایه وهک هه مو پاریزگا کانی تر بو راپه راندنی کاره کانی نه وهک ئه وهی ئه سته به داخه وه ها ولاتیان خۆزگه به قه زاکه ی جاران ئه خوازن له کاتی کدا ئه وه ته نها چه ند بریاریکی پیوسته.

دانیشتنیکی تایهت به هه له بجه

بریاره ئه مرۆ سیشه مه مه (2021/16) په رله مانی کوردستان دانیشتنیکی تایهت سه بارهت به پاریزگای هه له بجه ئه نجام بدریت و به رنامه ی کاره که بریتیه له (خسته نه روی کیشه و گرفته کانی پاریزگای هه له بجه به مه به سته ی چاره سه رکردنیان، به ئاماده بوونی لایه نه په یوه ندیداره کان له حکومه تی هه ری می کوردستان- عیراق، به پیی حوکمی بره گی (یه که م) ی ماده ی (66) له په ی ره وی ناو خوی په رله مانی کوردستان).

هه مو رۆژیک بو هه له بجه

سه روکی نوسینگهی هه له بجه ی په رله مانی کوردستان به پ یوستی ده زانیت، واز له وه به ی نریت له سالی کدا ته نیا رۆژیک ته رخان بکریت بو یاکردنه وهی هه له بجه و باقیی رۆژه کانی سال ئه و نۆزه به فه رامۆشی بسپیرین، هه له بجه پیوستی به وه یه ته و او ی رۆژه کانی سال کاری بو بکریت.

زانستی و گهران به‌دوای ئەو بۆمبانه‌ی له‌کاتی
بۆمبارانه که‌دا نه‌ته‌قیون و تا ئیستا مه‌ترسین بۆسه‌ر دانیشته‌وانی ئەو
ناوچه‌یه.

هه‌روه‌ها لیکۆلینه‌وه له ژینگه‌ی ناوچه‌که ئایا له‌روی ته‌ندروسته‌یه‌وه
کاره‌گه‌ری ماوه له‌سه‌ر ناوچه‌که، یان نا، چونکه گه‌ر کاره‌گه‌ری مایه‌ت
ده‌یه‌ت پینمای ته‌ندروستی ده‌ربکریه‌ت بۆ خۆپاراستنی
هاوینشتمانیا و فریاکه‌وتنی ئەو به‌رکه‌وتنه‌ی که‌تا ئیستا ماون و
ناوبه‌ناو لێیان شه‌هید ده‌یه‌ت.

له‌ کۆتایی راسپارده‌کاندا داوای ناشکرکردنی ناوی ئەو تاوانبارانه‌ی
که‌ بونه‌ته هۆکاری ئەو کاره‌ساته و دادگای کردنی سه‌رجه‌م ئەنجام
ده‌رانی و کارکردن بۆ به‌زیندووه‌یشتنه‌وه‌ی ئەو مه‌رگه‌ ساته له‌میژویدا،
به‌دروست کردنی چه‌ندین مۆزه‌خانه‌ی پیشکه‌وتو زانستی له‌شاری
هه‌له‌بجه.

12000) دوانزه هه‌زار نۆنم باخی هه‌ناری تێدایه، پێویستی به
شوینی هه‌لگرتن و ساربه‌که‌روه ده‌یه‌ت بۆ هه‌نار، بۆ ئەوه‌ی
بتوانرێت پێویستی ناوخوا‌یی پێ دابین بکریه‌ت پاشان هه‌نارده‌کردن
و نۆزینه‌وه‌ی بازار بۆی له‌ ده‌ره‌وه‌ی وڵات.

7- هاندان و پشتگیریکردنی که‌رتی تایه‌ت بۆ ئه‌وه‌ی له‌ سنوری
پاریزه‌گای هه‌له‌بجه سه‌رمایه‌گوزاری بکه‌ن.

8- دروستکردنی پرۆژه‌ی ئاو‌دێری (جۆگه) خه‌زانی گلدانه‌وه‌ی ئا و-
کۆنکریه‌ت کردنی جۆگه‌ی ئا و دێری (30کم) پاشان نۆژه‌نکردنه‌وه‌ی
کاره‌یه‌کان.

9- دروستکردنی هه‌لی کار بۆ گه‌نجان و ده‌رچوانی زانکۆ و
په‌یمانگا‌کان.

10- کۆنکریه‌ت و قی رتاوکردنی کۆلانه‌کانی ناوشار و قه‌زاو
ناحیه‌کان.

11- دروستکردنی کاره‌گه‌یه‌کی پاککردنی گه‌نم له‌ سنوری پاریزه‌گای
هه‌له‌بجه.

12- دروستکردنی ریه‌گای ها‌توچۆی گونده‌کانی سنوری پاریزه‌گاکه.

13- گرنگی دان به‌ ناوچه‌ گه‌شتیاریه‌یه‌کانی سنوری پاریزه‌گای
هه‌له‌بجه.

چی بکریه‌ت؟

له‌ کۆتایی توێژینه‌وه‌که‌ی ژوری توێژینه‌وه‌کانی بزوتنه‌وه‌ی گۆران به
ناویشانی (هه‌له‌بجه؛ کاره‌گه‌ری و لیکه‌وته‌کانی چه‌کی کیمیا‌یی)
ژماره‌یه‌ک راسپارده‌ خراوه‌ته‌روه له‌وانه؛ دیراسه‌کردنی کاره‌گه‌ری
ئەو مادانه له‌سه‌ر خه‌لکی هه‌له‌بجه، بۆ ئەوه‌ی له‌کاتی روانی ئەو
جۆره مه‌ترسیه‌دا، بتوانرێت کاره‌گه‌ریه‌که‌ی که‌م بکریه‌نه‌وه و چاره
سه‌ری به‌په‌له‌ی زیان لیکه‌وتوان بکریه‌ت.

هه‌روه‌ها هه‌ول‌دان بۆ که‌مکردنه‌وه‌ی کاره‌گه‌ری ئەو مادانه له‌سه‌ر
ژینگه‌ی ئەو ناوچه‌ی بۆمباران کراوان، له‌گه‌ڵ لێپرسینه‌وه‌و دادگای
کردنی ئەوانه‌ی ئەو چه‌که‌یان به‌کاره‌یناوه، یان یارمه‌تی ده‌ستکه‌وتنی
ئەو جۆره چه‌کانه‌ ده‌دن، یان ئەوانه‌ی بازرگانیا پێوه ده‌که‌ن.

یه‌کیکی دیکه له‌ راسپارده‌کان لیکۆلینه‌وه و دیراسه‌کردنی زانستی
ورد، وه‌ک سه‌رژمێری وری قوربانیان برینداره‌کان و دانانی

لیژنه‌یه‌کی پسه‌پۆر، بۆ وه‌رگرته‌ی سه‌رژمێری ته‌واوی شه‌هیدان و
به‌دواداچونی شوین بزره‌کان و دیاریکردنی گۆره به‌ ک و مه‌له‌کان و
هه‌لدانه‌وه‌ی ئەو ژیرزه‌مینانه‌ی بونه‌ته گۆری به‌کۆمه‌ل، به‌شیوه‌یه‌کی

ئێمێ شه‌هیدان ئێمێ شه‌هیدان

نامرێ ئاو و نیشانتان

ئێوه بوونه‌ ره‌هبرێ مە

بوونه‌ پشت و سه‌نگه‌ری مە

بۆ ژیان و بۆ سه‌ری مە

تاجی به‌رزیتان له‌سه‌رنا

دوژمنی گه‌لتان وه‌ دمرنا

تا شه‌هید خوینی نه‌پێژێ

تا کو گه‌ل تالی نه‌چێژێ

داری ئازادی شین نابێ

باخی ژینمان په‌نگین نابێ

ئێمێ شه‌هیدان ئێمێ شه‌هیدان

مامۆستا محمه‌د توفیق (وورێ)

دادگای فیدرالی، چۆن بۆ کورد باشه؟

هاوړئ توفیق

5. دادوهریکی ههمیشهیی ته میز، ئەندام.
 6. دادوهریکی ههمیشهیی ته میز، ئەندام.
 7. راگیرى کۆلیژی ماف، ئەندام.
 8. سەرۆکی فەرمانگەى پشکنینی وەزارەتى ناوڅو ، ئەندام.
 9. بەرپۆهەبەرى گشتى بوجەى گشتى ئەندام.
- پاشان لە نوای پوځانی رژیمی دیکتاتۆری بە عەس لە ۲۰۰۳ . بە پشەبەستن بە قانونی ئی داری دەوڵەت بۆ قوونانی گواستەنەوه ، قانونی دادگای فیدرالی ژماره ۳۰ سالی ۲۰۰۵ یان دەرکرد. بە پیتی ئەو قانونه دادگاکه هاوشیوهی قوونانگانی پیشوتر ژماره ی ئەندامانی هەر بە ۹ نۆ ئەندام مایهوه. بەلام جیاواز لە میژووی دادگای فیدرالی هەر ۹ نۆ ئەندامهکەى جگه لە دادوهران کەسى تری تیانەبوو .

"ئەم قانونه کۆلهکەو پایهکی گرنگی باله خانەى

سیستەمى دەستورى و سیاسى ولاته، په یوه ندى به

هه موو خه لکه وه هه یه، ئەبوايه پەرله مان کراوهر

له سەر ئەم قانونه گفتوگۆی بکر دایه"

لە ئێستایا پەرلهمانى عێراق سەرقالی پەسەندکردنى قانونى تازهى دادگای فیدرالییه له بەر پوځنایى دەستورى پەسەندکراوى عێراق بۆ ئەوهى قانونهکە دەرێکا . وهکو زانراوه ژمارهیهک ماددهى قانونهکە دەنگى له سەر دراوه . لهگه لیشیدا ژمارهیهکی تر له ماددهى قانونهکە، که به جەوههرو دلی دادگاکه دانه نرئ، هه تاوهکو ئیستا پەسەندنه کراون و گفتوگۆکانیش بەردەوامن .

بەرله ههموو شتیک ههقی وابوو سەرۆکا یهتی پەرله مان و ههموو ئەندامان مه سه له ی دادگای فیدرالیان له ناو هۆلی پەرله مانا قهتیس نه کردایه . دهیان کۆرو سیمیناری له دهره وه ی پەرله مان له سەر بکرایه . زانکۆو پیکراوهکانی کۆمه لى مه دهنی و پوژنامه وانان و دادوهران قسه یان بکرایه .

به شیوهیهکی گشتی چۆن دادگاکه دروست بکری؟ به چ شیوهیهک ئەم دادگایه بۆ کورد باش ئەبئ؟ ئەمه خودی پرسیاره جەوهه ریه که یه . بۆ وه لامی ئەو پرسیاره ئەم راو و پیشنیارانە ئەخه ی نه روو:

یه کهم: پیکهاته ی دادگاکه هەر وهکو ئیستا له دادوهران بچ باشته . به لام بهو پیتییه ی له مادده ی ۹۲ بره گه ی دووهم له دەستوری عێراقا

له میژووی دهوڵه تی عێراقا هەر له یه کهم دەستوری سهرده می پاشایه تی له (۱۹۲۵) وه به گوێره ی مادده ی (۸۱) قانونی بنه رته تی ئەو سهرده مه دادگای دهستوری هه بوه . ئەو وهخته پیی و تراوه (دادگای بالآ) له رۆ ئەندام پیکهاته وه . چوار له ئەندامانی له دادگای ته میزه وه هینراون و چواره که ی تری له ئەندامانی ئەنجومه نی ئەعیان هه لبژیردراون و سهرۆکه که ی خودی سهرۆکی ئەنجومه نی ئەعیان بوه . لهو سهرده مه یه ، به پەرله مانى عێراقی و تراوه ئەنجومه تی میلله تی عێراق (مجلس الامه) که له دوو ئەنجومه ن پیکهاته وه . یه که میان ئەنجومه نی نوینه ران بوهو ژماره یان ۸۸ ئەندام بوه . له لایه ن میلله ته وه به دنگدان هه لبژیردراون . نووهمیان پیی و تراوه ئەنجومه نی ئەعیان که له لایه ن مه لیکه وه به بی هه لبژارینی گه ل . راسته وه خو مه لیکى ولات خو ی دایناون و له که سانى ناودارى پوځن بیری و ئا یینی و سهرۆکی خیله کان پیکهاته وه . یه کهم سهرۆکی ئەنجومه نی نوینه ران . ره شید عالی گه یلانی بوهو ئەنجومه نی ئەعیانیش یوسف سویدی سهرۆکی بوه . به پیی ئەو راستیه میژوو ییانه ی باسمانکرد ئاشکرایه که یه کهم دادگای بالآ له میژووی عێراقا که دروستکراوه به ته نها له دادوهران پیکهاته وه . به لکو تیکه لاو بوه له دادوهران و ئەندامانی ئەنجومه نی ئەعیان و ههریه که یان پیشه ی جیاواز له دادوهرییان هه بوه . نووتر به پیی دهستوری کاتی ۱۹۶۸ ی به عسییه کان قانونی ژماره ۱۵۹ له سالی ۱۹۶۸ بۆ دادگای دهستوری دهرکردوه پاشان له سالی ۱۹۶۹ هه موارییان کردۆته وه . به گوێره ی ئەو قانونه دادگای دهستوری به هه مان شیوه ی سهرده مه ی پاشایه تی و دادگای فیدرالی ئیستا له رووی ژماره وه هەر له (۹) نۆ ئەندام پیکهاته ون . ئەندامانی تیکه لاو بوه له دادوهر و ژماره یه ک فەرمانبه رى بالآی دهوڵه ت . به مشیوه یه :

۱. سەرۆکی دادگای ته میز، سەرۆک.

۲ . سەرۆکی چاودیری دارایی، ئەندام.

۳ . سەرۆکی ته دیونی قانونی، ئەندام.

۴ . دادوهریکی ههمیشه یی ته میز، ئەندام.

پۆیست ئەکا، دوو ژن بکرین بە ئەندام. بەرگیکی شارستانی بە بالای دادگاکیا ئەکاو لە هەمان کات زۆر گرنگیشتە بۆ چەسپاندنی یەكسانی نیوان ژنان و پیاوان .

سێنیم:شیوازی دەنگدانی ئەندامانی دادگاکی بۆ بریار دەکرین، لە هەموو بابەتیکی تری دادگاکی گرنگتره، هەر ئەو بەرگەیه شه بۆته گریکویرهی دەر نه کردنی قانونه که . بۆ کورد واباشه شیوازی دەنگدان بۆ بریار دەکرین، بکری بە سێ جۆره وه:

۱ : ئەو بابەتانی کارگێڕین و تانە ی دادگا کارگێڕییهکانن هاو شیوهی ئهستا به زۆرینه دەنگ بریار بکری.

۲ : ئەو بابەتانی تاییهتن به کێشه ی هه ریمهکان و تهفسیری دهستوری و مادهی ۱۴۰ به تیکرای دەنگ بی (الجماع) بریار بکری، ئەگەر ئەمەش نەسهلمینرا، په پرهوی دوو له سهه سێ بکری.

۳ : ئەو بابەتانی تاییهتن به کێشهکانی دابهشکردنی داهات و نهوت و گاز پۆیسته به تیکرای دەنگ بی (الجماع) بریار بکری، ئەگەر ئەمەش نەسهلمینرا، په پرهوی دوو له سهه سێ بکری.

هاتوه (که دادگای فیدرالی پیک ئی له ژمارهیهک له دادوهران و شارهزایانی فیهقی ئیسلامی و فوکه های قانون . به قانون کاری دادگاکی و ژماره یان دیاری ئەکری، شیوازی ههلبژاردنیان پیکده خری) لەم بارهیا، مه سه له ی ژماره و پیکهاته که ی بۆ کورد زۆر گرنگ نابێ،

باشتریش وایه کورد له سهه ئەو پیشنیاره جیگیر بیی که شارهزایانی ئیسلامی و یاسا ناسان له دادگاکیا بین به ئەندام به لām به سیفهتی راویژکاری و له مه سه غهیره ئیسلامیهکان بۆیان نه بی دەنگ بدن به لکو تهنا مهشورته پیکهش بکن .

دووهم: ئەگەر ئەو رایه ی، ئەلی (با ژماره ی ئەندامانی دادگاکی ۱۳ سیانزه کهس بی) سهه رکه وتوو بوو . ئەمه له گه ل ئەوه ی هه ر خوی ژماره ۱۳ ژماره یه کی شومه! به لām ئەمه یان با سیک تریه، لەم بارهیا ئەکری . کورد پیشنیاری بونی ژنان له ئەندامیتی دادگاکیا بکا . هه م وهکو پابه ندیه کی دهستوری و له گه لیشیدا جۆره هاو سه نگیه ک بۆ ژیا نی مه دنی ناو دادگاکی ئەگه ریتته وه، وا

شیوازی دەنگدانی ئەندامانی دادگاکی بۆ بریار دەکرین، له هەموو بابەتیکی تری دادگاکی گرنگتره، هەر ئەوهی گریکویرهی دەر نه کردنی قانونه که بوو

له یاخسه مه ره وه بو تاران

یادگار حکیم ۲۳-۱-۲۰۱۳

خۆمان . بوین به ۲ دهسته دهسته یه کیان لیمترۆف و چه کو تهقمه نیان گواسته وه بو شاناسخی و پیش ئه مه رۆشتن . ئه مهش ماینه وه بو بهرگری له و ئابلقه سه ربازییه ی رژی می سه ددام . که ورده ورده ناوچه که مانی بهرته سک ده کرده وه . نه و هاوسه نگرانه ی که پیکه وه ماینه وه : بهنده . نا واتی عومه ری کاک . شیخ مهحه مه د . هیوا . هاشم کۆبی بهرپرسی که رته که مان بو . نه بهز وا بزانه خه لکی که رمیان بو . چنه د هاوخه باتیکی تر که به داخه وه ناویانم له بییر نه ماوه . ده بابیه ی نوژمن له میترکه پان وشه ده له بوو سه ر شاخی نسپی به رامبه رشاخ ی پیره مه گرون . رۆژانیکی به فرو ره هیله بوو . دۆشکه مان برده سه ر شاخ و کیسه خه ومان له گه ل خۆمان برد . چاره رزیوئیکیشمان پیو هه لماندا تا له ژیری ایشوو بدهین . به لام ده بویه له به ره فرو ره هیله وزریان ئه مه ئه ومان بگرتیه تا نه چرئ ونه که وئ به سه رمانا !! ناوبه ناو به نۆره یه کینک یان دوان دانه به زینه مالی مام جه لال ئه و خوار دانه ی که لئی مابوو . ده مان برده سه رشاخ و ده مان خوارد . که خۆشترینیان لای من په نیری کوردی بوو ! چنه د شه وو رۆژیک له وئ ماینه وه وه بهرگریمان کرد . پاشان بریاری کشانه وه مان بو هات . ئه وه بوو دۆشکه مان پیچایه وه وه هاتینه خواره وه و هیچمان نه هیشت که دهستی نوژمن بکه ویت . هه مویمان سوتان و خۆمان گه یانده وه به به شیکی هیزی پیشمه رگه له گوندی چالاره . پیم وابیت ئه وه هیزه کاک ملازم عومه ر سه رکرایه تی ده کرد . له ریکه ماندا به سه ر شاخی پشت گوندی چالاره سه رکه وتین هه ریه که مان جگه له چه ک و تاقم و کۆله پشتی خۆمان . دۆشکه که وه هه ندیک شتومه کی سکر تار یه تمان پی بو که دابه شکر ابوو به سه ر پیشمه رگه کاندان من خۆم شه ش مه خزن و کلاشنکۆف و کۆله پشتیه که م و ده مان چه که م به خۆمه وه به ستبوو . سه نو قینک فیشه کی دۆشکه شم به دهسته وه بوو . له گه ل ئه مه شنای هیستری کمان بار کردبوو به نۆره رامان ده کیشاو به شاخه که دا سه رمان ده خست . کاتی نۆره ی من هات هیستره که نه در ویش ت وشاره زاییه کی ئه و تۆشم نه بوو که له کاتی وادا چۆن ده بی ت له گه ل هیستردا ری بکه ی ت !!! . منیش زۆر سه خله ت بیوم . پیشم جوان نه بوو بلیم من له ریکردنی هیستر شاره زانیم و هه قم نیه به سه ره وه !! چونکه هه موو هاوخه باته ئازیزه کانم له گه ل پیره هیسترا

پیشمه رگه کانی سکر تار یه تی مام جه لال / هیزی نۆره فرو که - ۱۹۸۷
سالی ۱۹۸۷ - ۱۹۸۸ رژی می به عسی فاشری دهستی کرد به شه ری قه رگه رنی کوردی ناوی لی نا (الأنفال) که ناوی سوره تیکی قورنانی پیروژه . به ناگرو ئاسن و کیمیا باران . به ربووه گیانی کوردانی شارو شارو چه که و گونده کانی کوردستان . نزیکه ی ۴۵۰۰ گوندی خاپوور کردو ۱۸۲ هه زار خه لکی کوردی له گه نج و منال و نافرته و پیرو په که و ته ی نه نفال کرد و زیاده له ۱۵ هه زار خه لکی بی تاوانی کوردستانی به چه کی کیمیا یی قه تلوعام کرد . که جه رگه برینتریان شاری هه له بجه بوو که زیاتره له ۱۰ هه زار که س بونه قوربانی وئ ه ستاش بو ته سونبولی جینۆساید کردنی گه لی کورد . کاتی که جه نگی به ره بی دهستی پیکرد من له گه ل هاوسه نگره کانم له سکر تار یه تی یه کیتی نیشتمانی کوردستان بووین له یاخسه مه ر . گوندیکی جوان و سه ر سه وز بوو . سکر تار یه تیش نزیکه کانی موراد بوو . مالی به ریز مام جه لالمان کرد به مه قه ری

پیشخۆمهوه دهرویشتن. که بین یارمه تیم بدن . کاک خهباتی ئهحمه دی نادی بهانامه وه هات وگه ره له نه بم ئاواتی عومهری کاکای هات یان یهکیکی تربوو هیستره که ی لیوه رگرتم. وایزنام پاشان به ره و سیره پیژگ و لهویشه وه به چه می سه فزه و زهرو وندا په رینه وه گهیشینه شاناخسی بو لای هاورئ وهاوسه نگره کانمان. هر که گهیشینه شاناخسی ئهواره ی نه ورۆزی ۱۹۸۸ بوو. چوین پشوو بهدین له ناو چاری سکر تاریه ت که پیشتر هاوسه نگره کانمان هه لیان نابوو دهنگی

فرۆکه جهنگیه کانی رژیمی سه دمام هات و تهماشام کرد بالونی بچوکی سپی هه لدهات زانیم که نیازیان خراپه و کیمیا یمان تیده گریت چونکه پیشتر له خزمه تی سه ربازیدا ئه و شاره زاییه م هه بوو . هر که چومه وه ناو چاره که دانیشم له پر زمه ی لی هه ستان دین و چاره که مان هه لته کاو ئه و ناوه بوو به ته پوتۆز. ئه مه قیناعی کیمیا یمان پی بوو. له دهموچاوم گرتو رامان کرد بو به رزاییه کان. لهوئ له ناو قوتوی دهرمانه کانی که تاییه ت بوو به چه کی کیمیا ی دهرزی ئه ترۆپینم له رانم دا که نژی عامیلی ئه عساب بوو پاش بۆردومانه کیمیا ییه که ی رژیمی به عس که کپ بۆوه و ناچار هاتینه وه خواره وه بو شتومه ک وکۆله پشیه کانمان . ئه و ناوه هه مووی بۆنی سیوی بۆگه نی لی نه ات. دهرکه وت که خه رده لیش به کار هاتوه که ده بیته هۆی دروست بوونی تلۆقی گه و ره له سه ر پیست. به ناخه وه له م بۆردومانه نا زۆربه مان بریندار بووین وه ئه وه ی له یادم بیته . لهویدا دکتۆر هادی خه لکی کهرکوک ، مامۆسک حه مه ره ئوف. شیخ عزیز شه هید بوون. ماینه وه تا شه و ئه ره سه تم کرد ورده و رده چاوم کز ده بیته و دانه خریته ئاوی پیا دینه خواره وه . هه سه تم ئه کرد که هه ناوم دینه ناو قورگه وه وه هیلنجو رشانه وه م دیت وه هه ناسه م توند بووه پیستی گیانم ده سوتینه وه ئه تر وای لیها ت قیناعی کیمیا یی کاریه گری نه ماو به ته وای بریندار بوم هه ستیشم ئه کرد چاویشم به ره و کویر بوون ده چیت. هر چۆنیک بیته خۆمان گه یاند به بنکه یه کی ته ندروستی ئیرانی وه ک سه نگره کی ژیر ئه رز و ابوو له و ناوچه یه . هه ندیک تیماری سه ره تایی کراین بو به یانی به ئازاره وه به ره و بانه و لهویشه وه له هه قاله کانم جیامیان کرده وه و به ره وه بیمارستانی ئه مام خومه ینی بو ته بریز ره وانه یان کریم.

به نۆره ی خۆیان رییان کردبوو! ناو به ناو فرۆکه جهنگیه کانی نوژمنیش به سه رمانه وه ده سورانه وه. ریگا هه مووی به فر بوو توله ریکانی که پیدا ده رویشتین به سه بووی. له ریگا هه ندیک هیستری تر ره ق بیونه وه له ناو به فردا چه قی بوون. ئه م هیستره ی ئه مه ش که بارمان کردبوو ماندوو . برسی بوو نه ده رویشته . سه وزایی نه بوو. که نه قیزه شه ت لی ئه نا به له سه ده بوو هه هه . هه ندیک جاریش له ناو به فردا ئه چه قی و رامده کیشا تا دهرم ده هیئا. له ته نانیکم له باخه لدا هه لگرتبوو. نه مده زانی خۆم بیخۆم ؟ که برسی بوم یان بیده م به هیستره که تا باش ری بکات؟ باری هیستره که ش هه ندیک شتی سکر تاریه ته ی به سه ره وه بوو. ئه شترسام ئه و له ته نانه ی بده می و دیسان هر ری نه کات و به جیی بیلم و پلشانی ش شه ره مزاریم چونکه پیتم وایته به لگه نامه و شریتی قیدی و قیدی و ش به سه ر پشته هیستره که وه بوو!! به هه رحال نیوه ی له ته نانه که م راگرت له به ر ده میدا وه ک سه گی هار په لاماری داو خواردی!! چاوی له له ته که ی منیش بوو که به ده سه تمه وه ما بوو ده مو یست بیخۆم . له ته که ی تریشم داپی ئنجا که میک که وته جو له وکه رامکیشا و قه له مباریکی نا هه ردوو دهستی دا به پاژنه ی پیتما و بریناری کرد به لام چونکه به لگه وشته مه کی پیشمه رگایه تی به سه ره وه بوو خۆم راگرت و توره بونه که ی خۆم خواره وه . ده بوایه گرنگی پی بده م ، له ناخیشه وه دلی خۆم ده دایه وه و به خۆم ده وت منی شاری له ژیانما له گه ل هیسترا ریتم نه کره وه به س نیه تا ئیره م هیئاوه!! به لام له دله وه خۆزگه م به وه ده خواست که یه ک مانگ له وه سه رماو ره هیله ی سه ر شاخی نسئ بمامایه ته وه . نه ک توشی ئه م هیستره ماندوه برسیه و گرنگه ش بو مایه؟! هه رچۆنیک بوو خل بوینه وه به ویدوا ریگه که ئاسانتر بوو. زۆر ماندوو بووم. ئنجا هه وارم کرد بو هه وسه نگره کانی که له

هات . هینامیه لای خۆیان. له ژوریک له گهڵ کاک هه داد که پیم وایی له کهرتی سجن پیشمه رگه بوودایان نام. ئه ویش پیستی سوتابوو. شپه فارسیه کی دهزانی. به نازاره وه دلی یه کمان نه دایه وه. که نازارم نه بوو هاوارم ئه کرد په رستاره که نه هات به فارسی نهی وت (چی می خای) یانی چیت دهویت؟ پیش نه وهی من وه لام بدهمه وه هه داد نهی وت (ئاب هه ویج میخاد)! یانی عه سیری گیزه ری دهویت. چونکه خۆی هه زی له ناوی گیزه ر بوو!! منیش ده موت مه لحه می پیستم بو بینه پیستم ده سوتیه وه خانم. هه دایش به فارسی بو ی ته رجومه نه کردم. نه مه کورته یه کی سه فه ری خۆراگری و به ر خۆدانی زه مه نی پیشمه رگایه تیمانه. که یاخسه مه ر، دۆلی جافیاتی، دۆلی شیخ مه حه مه د، سیره میزگ، سه فره وزه رون، شاناخسی بانه، ته ورپز ئنجا تاران ویستگه کانی بوون.

له و بیمارستانه نزیکه ی زیاد له ههفته یه که له تاوی ئازاریکی زۆرو تهنگه نه فه سیه کی بی وینه. به مانای خه و خه وم لینه نه که وت چاوم کوپر بیوو نه ده کرایه وه. له ژیر ئوکسجیندا بوم. هه موو رۆژیک به ده رمانیکی تایبته ده یان شتم. پیستی له شم سوتا بوو. پاشان له ته ورپزه وه به فرۆکه ره وانهی بیمارستانی تورفه یان کردم له تاران. له ته بریز به شپه تورکمانیه که قسم ده کرد له گه ل په رستارو دکتۆره کاند. به لام له تاران نه مه ده زانی به فارسی قسه بکه م زۆر ناخۆش بوو. بره میانه ژوریک تا رۆژیک که س نه هات به لام زۆر ناره حه ت بوم له به ر خ-مه وه له تاو نازار به کورده ی هاوارم ئه کرد و جنیوم نه دا. سویدی نه بوو. ناو به ناویش شوتی ئنزار لئی ده داو موشه کی دورهاویژی عیراقیش دهیدا به تاراندا. هه موو گیانم نه چوزایه وه و چاوم داخرابوو به رده می خۆم وه ک تارمایی ده بیینی. ده ستم گرت به دیواره وه وه له ژوره که م به ده رکه وتم وورده ورده پی نه چوو دالانیکی ررپژ بیت ریم تیدا کرد به پال دیواره وه ده رگای ژوریک ترم کرده وه وه ک تارمایی خه لکم تیدا ده بیینی هه ر له خۆمه وه و وتم ئه ره کورن؟. نه وه نده م زانی هاشمی فه رمانده ی که رته که مان که پیکه وه بوین له یاخسه مه ره وه که نه وه ی له سه ر جیگه که ی به ده نگ بیت به دیالیکتی هه ولیری وتی عاجی نه وه توی؟! من له پیشمه رگایه تی ناوم حاجی یادگار بوو. به ده نگ کاکه هاشم ناسیه وه نه ک به چاوا! ئه تر که میک ناھی خۆشی به دلما

بو بیر خسته وه

ده ولته تی کورده ی و هه زار په رسیاری بی وه لام؟؟

بالویزی پیشوی ئه مریکا له سودان تیم کارنی له ۲۳ ی ۳ ی ۲۰۱۱ ئاشکرای کرد که هیچ به رپرسیکی هه ری می کورده ستان به فه رمی داوای سه ره بخۆیی کورده ستانیان نه کردوه. تا ئه مریکا پشتیوانی لئ بکات وه هۆکاری سه ره بخۆیی باشوری سودانیش ده گپه رته وه بو ئه راده ی به رزی هاو لاتیان و داوای به رپه سه کان. تیم کارنی بالویزی پیشوی ئه مریکا له سودان ده لیت هه ندیک تاکی کورد به داوای فۆرمیک له ده ولته تی سه ره بخۆوه ن به لام هیچ ده سه لاتداریکی کورده ی نه و داوایه ی نه کردوه وه هه ر ده ولته تیک که که مینه ی کورده ی تیا بیت جیا بونه وه و سه ره بخۆبو نیان ناویت.

نهورۆز

ئەم پوژی، سالی تازەیه نهورۆزە هاتەو
جەژنیکی، کۆنی کوردە و بە خۆشی و بە هاتە و
چەندسال گۆلی هیوایی ئیمە پێ پەست بوو تا کو پار
هەر خۆینی لاو کان بوو، گۆلی ئالی نە و بەهار

ئەو پەنگە سوورە بوو کە لە ئاسۆی بلندی کورد
مژدەیی بە یانی بۆ گە لی دوور و نزیکی ئە برد
نهورۆز بوو، ئاگریکی وە های خستە جەرگەو
لاوان بە ئە شق، ئە چوون بە رەو پیری مە رگەو
ئەوا پوژ هە لات، لە بە ندەنی بە رزی ولاتە و
خۆینی شە هیدە پە نگی شە فەق شە وق ئە داتەو
تائیسنا، پرووی نە داو لە تاریخی میللە تان
قەلغنی گۆلە سنگی کچان بی لە هە
پیی ناوی، بۆشە هیدی وە تەن، شیوە ن و گرین
نامرن ئـهـوانـهـ و لـهـ دلی مـیللە تا ئـهـژین

بەرهەم ئێد

گۆلی نیرگز، یهکیکه لهو گولانهی که جوانی و بۆن و پهيامیکی
تایبەت بە خۆی ههیه و له کوردستان له گهڵ هاتنی وهرزی بههار و
سهزبونی دهشتوهر ئەم گۆله دهردهکهوێت.

ئەم گۆله، جگە لهو شیوهیهی که زۆر ناسرا و بینراوه نزیکی (50)
جۆری دیکه ههیه، بهلام ئەوهی زۆر ناسراوه پهریکی سپیه که
تاجیکی زهری له ئۆدایه و بۆنیکی تایبەتی ههیه.
جگە لهم رهنگانە، گۆله نیرگز به پرتهقال و پهمهیش دهروێت و
زیارت له له ناوچه سارد و شاخاوییهکان توانای دهرکهوتن و ژیان
ههیه.

میژونوسان و روهکناسان، لهبارهی ئەم گۆلهوه باس لهوه دهکەن که
میژومهکە بۆ (160) ملیۆن سال بەر له ئیستا دهگه پێتهوه و
میژویهکی نورودریژی ههیه.

جگە له جوانی و بۆنی خۆشی، نیرگز چەندین سویدشی ههیه وهک
هینورکردنهوه و بههینزکردنی میشک و نههیشتنی کۆلنج و رهقبونی
ماسولکهکان و دابهزاندنی گهرمی لهش و بهکارهینانی له
دروستکردنی بۆندا. لە سبهی وهرگیراوه

یادنامه YADNAME

بلاوکراوهیهکی گشتی ئەلکترونییه، مانگی جاری بە کۆمهلی یاداشت
و بیرهوهری و بابەتی جۆراوجۆری میژو یی و ئەدەبییهوه بە شیوهی
ئەلکترونی له مالمپه کوردی یهکان بلاو ئەکریتهوه و سهرحه
کارهکانیشی له لایهن: "سهرکهوت محمهەد فهتاه (سهرکهوتی جیهان)
له هۆلهندا سهرپهershتی ئەکرئ.

Email : sarkawt_47@hotmail.com
Viber & WhatsApp: +31615852703

دهشتی نیرگز

تۆی کانی پروونی باخی ئەوینم
سهرنجت ئاهیک ئەدا بە ژینم
هەر تۆی نیگاری دهشتی نیرگزم
کزهی ئیوارهی مهستی پاییزم

هۆنراوهی ئەحمەد محمهەد